

การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

โดย

นางวิมลจิต ชิวกาญจนา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE NUTRITION QUALITY MANAGEMENT OF PRIVATE KINDERGARTEN SCHOOL

By

Wimonjit Cheewakanjana

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Educational Administration

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2007

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ การบริหารงาน โภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ”เสนอโดย นางวิมลจิต ชีวกาญจนนา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. วัชনীร์ เซาว์ดำรงค์)

...../...../.....

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

...../...../.....

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

46252517 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพ

นางวิมลจิต ชีวกาญจนาน : การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล
เอกชน. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ :รศ.ดร. ศิริชัย ชินะตั้งกูร. 87 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของ
โรงเรียนอนุบาลเอกชน และ 2) แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล
เอกชน โดยใช้สถานศึกษา จำนวน 14 โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูล
ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูโภชนาการ จำนวน 42 คน เครื่องมือเป็น
แบบสอบถามและสร้างแบบสอบถามตามแนวคิดของกระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย กองสุขภาพ
อาหาร สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X})
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน พบว่า โดย
ภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามระบบคุณภาพ พบว่า ทุกด้านอยู่ใน
ระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก
2. แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน พบว่า
โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชุมเพื่อวางแผนงานโภชนาการ กำหนดหน้าที่
รับผิดชอบและวิธีปฏิบัติให้ชัดเจน จัดนิทรรศการเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการเลือกรับประทานอาหารให้
ครบ 5 หมู่ เช่น การใช้สื่อเป็นปัจจัยนำเสนอเพื่อเป็นการจูงใจ ควบคุมดูแลเอาใจใส่การรับประทานอาหาร
ของเด็กอย่างใกล้ชิดโดยการติดตามการจัดทำอาหารของแม่ครัว จัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ
ตามหลักโภชนาการส่งถึงผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ตระหนักและเอาใจใส่ในการเลือกสรรสิ่งที่มี
ประโยชน์ให้แก่เด็กเรียนมากยิ่งขึ้น

ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ

46252517 : MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEY WORD : THE NUTRITION QUALITY MANAGEMENT

WIMONJIT CHEEWAKANJANA: THE NUTRITION QUALITY MANAGEMENT OF PRIVATE KINDERGARTEN SCHOOL. AN INDEPENDENT STUDY ADVISOR : ASSOC. PROF. SIRICHA CHINATANGKUL, PH.D. 87 PP.

The purposes of this research were to find : 1) the nutrition quality management of private kindergarten school and 2) the direction to develop the nutrition performance for private kindergarten schools. The schools were the unit of analysis for this study. The samples were 14 private kindergarten schools. The respondents were administrators, assistant administrators and nutrition teachers totally 42 respondents. The statistical treatments were: frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that:

1. The nutrition quality management of private kindergarten schools in overall and individual aspect were rated at a moderate level, when considering in quality system, the overall aspects were rated moderate level except planning was rated at a high level.

2. In terms of the direction to develop nutrition performance for private kindergarten schools, it should be regarded as the schools, communities, and involving organizations should conduct the meeting together in order to place responsibility and accountability among organizations. It should be also conducted workshop and demonstration relating to prepost good health relation plan, such as group food Production. Self-awareness should be educated to parents in order to take a good care of their children.

Department of Educational Administration Graduate School Silpakorn University Academic year 2007

Student's signature.....

An Independent Study Advisors' signature

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ดี โดยความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตังกูร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ ผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระ และ อาจารย์ ดร.วัชনীร์ เซาว์ดำรงค์ ประธานสอบการค้นคว้าอิสระ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา สนับสนุนตลอดถึงการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนการค้นคว้าอิสระสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่อนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือ โรงเรียนทุกโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ได้อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

โอกาสนี้ ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา โครงการพิเศษ รุ่นที่ 23 ที่เป็นกำลังใจในการทำ การค้นคว้าอิสระครั้งนี้เสมอมา อีกทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจที่สำคัญจนทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ประโยชน์และคุณค่าอันเกิดจากการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาแด่ผู้มีพระคุณ บิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิประสาทวิชาให้ ตลอดจนภาควิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันการศึกษาที่สร้างความสำเร็จให้ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	2
ปัญหาของการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ข้อคำถามของการวิจัย.....	7
สมมติฐานของการวิจัย.....	7
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพ	11
ความหมายของงานโภชนาการในโรงเรียน.....	11
วิวัฒนาการของงานโภชนาการ.....	12
งานโภชนาการ	13
อาหาร 5 หมู่.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานโภชนาการ	23
ปัญหาที่พบในวัยเด็กวัยเรียน.....	25
วัฏจักรการบริหารงาน.....	26
ความหมายของการบริหาร.....	26
ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนอนุบาลเอกชน.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
สรุป.....	37

บทที่	หน้า
3 การดำเนินการวิจัย.....	39
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	39
ระเบียบการวิจัย.....	40
แผนแบบของการวิจัย.....	40
ประชากร.....	40
กลุ่มตัวอย่าง.....	41
ผู้ให้ข้อมูล	41
ตัวแปร.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
การสร้างเครื่องมือ.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
การวิเคราะห์ข้อมูล	45
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	46
สรุป.....	46
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	47
ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	47
ตอนที่ 2 การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน.....	49
ตอนที่ 3 แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล เอกชน.....	57
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	58
สรุปผลการวิจัย	58
การอภิปรายผลการวิจัย	59
ข้อเสนอแนะทั่วไป	61
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	62
บรรณานุกรม.....	63
ภาคผนวก	66

	หน้า
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	67
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตทดลองเครื่องมือ	70
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	73
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	79
ประวัติของผู้วิจัย.....	87

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลที่เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม.....	41
2	สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	48
3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการ อย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน โดยภาพรวม.....	49
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการ อย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการวางแผนงานโภชนาการ..	51
5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการ อย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการปฏิบัติงานโภชนาการ..	52
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการ อย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการพัฒนาส่งเสริม การบริหารงานโภชนาการ.....	53
7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการ อย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการตรวจสอบติดตามผล การบริหารงานโภชนาการ.....	55
8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการ อย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการประเมินผลการบริหารงาน โภชนาการ.....	56

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาคนตลอดชีวิต เป็นเรื่องของทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาคนและคุณภาพของคน เนื่องจากคนเป็นทั้งเหตุ ปัจจัย และผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงเน้นคนเป็นศูนย์กลาง หรือจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา โดยมุ่งให้ทุกคนมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้านอย่างเต็มที่ โดยหวังว่าคนซึ่งเป็นหน่วยเล็กที่สุดของสังคมย่อมมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ เป็นพื้นฐานสร้างพลังครอบครัว ชุมชนและสังคมและการพัฒนาประเทศโดยรวม ฉะนั้น การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองตลอดชีวิต ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ในการดำรงชีพและประกอบชีวิตได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้¹ การศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้คุณค่าทั้งต่อตนเอง ประเทศชาติและสังคมโลก และเป็นการเรียนรู้ที่ให้แต่ละคนได้รู้จักศักยภาพที่แท้ของตน เพื่อจะเลี้ยงตนและครอบครัวได้อย่างมีสัมมาอาชีวะให้เกิดความยุติธรรมในสังคมอย่างสันติและสามารถเชื่อมโยงไปถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างประสานสอดคล้องกัน²

เนื่องจากในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และเกิดกระแสผลักดันต่างๆ ให้ประเทศไทยต้องแข่งขันกับนานาประเทศ โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาคนและคุณภาพของคน จะเห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษา

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ, ฉบับที่ 8 (กรุงเทพฯ: อรรถพลการพิมพ์, 2544), 2.

² พนม พงษ์ไพบูลย์, “มองการศึกษาขั้นพื้นฐานไทยก่อนถึงปี 2000,” วารสารปฏิรูปการศึกษา 1, 8 (มกราคม 2542):8-12.

ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่ง ดี มีสุข และสร้างสังคมที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ ด้านสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน³

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากสถานศึกษาถือเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสุขภาพกับการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไปให้เกิดการเอื้ออำนวยประโยชน์และเกื้อกูลซึ่งกันและกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อกลุ่มเป้าหมายคือ เด็กนักเรียน ดังจะเห็นได้จากนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา แนวทางการพัฒนาเด็กวัยเรียนและเยาวชนมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งในเชิงยุทธศาสตร์และเชิงเป้าหมาย โดยเฉพาะจาก 2 มิติสำคัญของนโยบายชาติ คือ มิติแห่งการปฏิรูปการศึกษาและมิติแห่งการปฏิรูประบบสุขภาพ การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งเป็นการให้สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานโดยกระบวนการ จัดการด้านสุขภาพ 3 ประการ คือ สุขภาพเพื่อป้องกัน สุขภาพเพื่อชีวิตและสุขภาพเพื่อการแก้ไขปัญหาทั้งหมด⁴ องค์การอนามัยโลกได้ประกาศกฎบัตรออกอตตาวา (The Ottawa Charter) ซึ่งถือว่าเป็นคัมภีร์ของการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ที่มีบทบาทสำคัญให้การส่งเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนเพิ่มสมรรถนะในการควบคุมและปรับปรุงสุขภาพตนเองในการบรรลุซึ่งสุขภาพอันสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม บุคคลและกลุ่มบุคคลจะต้องสามารถบ่งบอก และตระหนักถึงความมุ่งมาดปรารถนาของตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้⁵

กฎบัตรออกอตตาวา (The Ottawa Charter) จำแนกวิธีการปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพออกเป็น 4 ประการคือ 1) สร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของประชาชน (Build Healthy Policy) เป็นเสมือนเรือธงที่บ่งชี้งานส่งเสริมสุขภาพ ที่แตกต่างจากนโยบายสาธารณสุข เนื่องจากเป็นนโยบายของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำให้ประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น 2) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อ

³ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) (กรุงเทพฯ: อรรถพลการพิมพ์, 2546), 39.

⁴ กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546), 4.

⁵ หทัย ชิตานนท์, การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ [online]. เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2546. เข้าถึงจาก <http://www.anamai.moph.go.th/oralhealth/PR/E-book/nextdec/whole.htm>

ต่อสุขภาพ (creating supportive environment for health) ได้แก่การพัฒนาที่อยู่อาศัยต้องเว้นที่ไว้เป็นที่สาธารณะในสัดส่วนที่กำหนดเป็นตัวอย่งที่ดีในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน คำว่าชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกันทำกิจกรรมร่วมกัน 3) การปรับเปลี่ยนการให้บริการสุขภาพเป็นการลดการลงทุนในเรื่องสถานพยาบาล และเปลี่ยนนโยบายมาเป็นการส่งเสริมป้องกันสุขภาพ 4) การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล (develop personal skill) ต้องเสริมสร้างทักษะนักส่งเสริมและป้องกันสุขภาพประชาชน⁶ อย่างไรก็ตาม องค์การอนามัยโลกได้จัดการประชุมส่งเสริมสุขภาพโลกครั้งที่ 6 (The Sixth Global Conference on Health Promotion 2005) ที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 7-11 สิงหาคม 2548 มีนักสร้างเสริมสุขภาพกว่า 700 คน จาก 120 ประเทศทั่วโลก ร่วมกันกำหนด “กฎบัตรกรุงเทพ” เพื่อการส่งเสริมสุขภาพโลก (Bangkok Charter for Health in a Globalized World) ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางให้ทุกประเทศดำเนินมาตรการส่งเสริมสุขภาพทุกวิถีทางลดการเจ็บป่วย ประชาชนมีสุขภาพดี อายุยืนยาวขึ้น⁷ เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น เพื่อให้ได้ทรัพยากรที่มีคุณภาพในอนาคตเด็กทุกคนควรได้รับการเลี้ยงดูให้รู้จักการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ ทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ เป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง ไม่เป็นโรค ไม่ติดยาเสพติด มีความประพฤติดี มีความรู้ ประการสำคัญคือ ความเคารพนับถือในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หากเด็กไทยมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วสามารถนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าเทียบเท่าอารยประเทศได้⁸ อย่างไรก็ตาม การที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ดีต้องอาศัยประชากรที่มีคุณภาพและประชากรที่คุณภาพนั้นต้องได้รับการพัฒนาตั้งแต่ยังเยาว์วัย การพัฒนาเด็กเล็กควรจะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย การที่เด็กจะมีคุณภาพดีนั้น จะต้องมืองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ สุขภาพอนามัย สติปัญญา และควมมีคุณธรรม จริยธรรม การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ได้นั้น เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องนับแต่มารดาตั้งครรภ์ เมื่ออยู่ในวัยทารกก็ควรได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง ได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคตามกำหนด เพื่อให้เด็กปลอดภัยจากโรคและ

⁶ ดาวเรือง แก้วขันตี, เรื่องน่ารู้ผู้สูงอายุ [Online]. เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2546 เข้าถึงจาก <http://www.anami.moph.go.th/happysmile/dentalh/elderly.html>

⁷ ศูนย์วิทยบริการ, “กฎบัตรกรุงเทพ” คัมภีร์ใหม่สร้างสุขภาพชาวโลกศตวรรษที่ 21. [Online]. เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2546. เข้าถึงจาก <http://www.El.b.fda.moph.go.th/elib/cgi-bin/opacexe.exe>

⁸ กิตติกร มีทรัพย์, “พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ,” อนามัยครอบครัว (19 มกราคม 2534): 51-52.

เจริญเติบโตอย่างแข็งแรง เมื่อเข้าสู่วัยเด็กยังต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากมารดาและครอบครัว เพื่อให้สามารถมีพัฒนาการให้เป็นไปตามวัยทั้งทางร่างกาย จิตใจ รวมไปถึงสติปัญญา ตามศักยภาพของตนเอง ยามเมื่อเจ็บป่วย ได้รับการรักษาพยาบาล นอกจากการดูแลทางด้านร่างกายแล้ว ยังต้องได้รับการอบรมทางด้านจิตใจให้ดำรงอยู่ในกรอบของศีลธรรม มีคุณธรรม เมื่อเข้าวัยเรียนให้เด็กได้รับการศึกษาในสถานศึกษาที่เหมาะสม ถึงช่วงเวลานี้โรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่เข้ามามีบทบาทในการสานต่อในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กต่อจากสถาบันครอบครัว⁹

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัว เป็นสถานที่สำหรับอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่เด็ก ซึ่งในการปูพื้นฐานความรู้ ความคิด ทักษะที่ดี ที่ถูกต้อง ตั้งแต่วัยเรียน เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ ความคิด มีทัศนคติที่ดีและมีประสิทธิภาพ สำหรับผู้ปกครองเมื่อส่งบุตรหลานเข้าสู่รั้วโรงเรียนแล้ว นอกจากความคาดหวังว่าบุตรหลานจะได้รับวิชาความรู้ ได้รับการฝึกฝนเพิ่มพูนทักษะในด้านต่างๆ แล้ว การได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพและความปลอดภัยเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้ปกครองมุ่งหวัง⁹ ดังนั้นการจัดบริการด้านอาหารและโภชนาการของโรงเรียนจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ทางโรงเรียนควรดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ อาหารที่ทางโรงเรียนจัดให้บริการ จะต้องคำนึงถึงความพอเพียงและครบถ้วนของสารอาหารตามหลักโภชนาการ สิ่งสำคัญคือความปลอดภัยของอาหาร ต้องปราศจากเชื้อโรคพยาธิหรือสารเคมีที่อาจเป็นพิษซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพได้ โรงเรียนจึงมีหน้าที่ควบคุมดูแลดำเนินงานโภชนาการในโรงเรียนให้มีความปลอดภัยและมีคุณภาพยิ่งขึ้น

โรงเรียนมีภารกิจในการจัดการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข เป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะ มีร่างกายที่เจริญเติบโตสมวัย รู้จักดูแลรักษาสุขภาพอนามัยและสามารถพัฒนาสมรรถภาพของร่างกายให้เหมาะสมกับการทำงานและอาชีพ ด้านสังคมมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงามในการทำงานและอยู่ร่วมกันในครอบครัว¹⁰ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ด้านสุขภาพอนามัยถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญมากที่สุด สถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องให้ความสนใจและตระหนักในเรื่องสุขภาพอนามัยของผู้เรียนควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากการเห็นความสำคัญในเรื่องนี้โรงเรียนจึงจัดให้มีงานโภชนาการโรงเรียนขึ้น

งานโภชนาการโรงเรียนเป็นกิจกรรมในโรงเรียนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกัน ส่งเสริมและรักษาสุขภาพนักเรียน ครู เจ้าหน้าที่ คณาจารย์ และบุคลากรอื่นๆในโรงเรียนโดยมีขอบข่าย

⁹ จันทรรัตน์ ระเบียบโลก, "สภาวะของเด็กในโลก 1991," อนามัยครอบครัว 20 (ตุลาคม 2534-มกราคม 2535) : 49-53.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, 53.

เกี่ยวกับการดูแลด้านอาหาร การจัดสิ่งแวดล้อมหรือสภาพโรงอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การบริการ สุขภาพและการตรวจสุขภาพ ซึ่งในการบริหารงานโภชนาการโรงเรียนให้ได้ผลที่ต้องการ การตอบสนองต่อสังคมได้นั้น ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงปัจจัยและกระบวนการ ในการบริหารงานเช่นเดียวกับบริหารงานด้านอื่นๆ การดำเนินงานโภชนาการโรงเรียนมีความ เป็นมาที่ยาวนาน มีการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานมาโดยลำดับ มีการวางแผน (planning) การปฏิบัติ (doing) การตรวจสอบ (check) และการปรับปรุงพัฒนา (act)¹¹

การบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น งานบริการเป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งซึ่งประกอบด้วยการวางแผนงานบริการ การจัดบริการด้านสาธารณสุขโภชนาการ การจัดบริการ น้ำดื่ม น้ำใช้ การจัดบริการโภชนาการ การจัดบริการสุขภาพอนามัย การบริหารงานโภชนาการให้ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนตามนโยบายของรัฐบาลที่จะสร้างหลักประกันสุขภาพ โดย เน้นโรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียน บุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งครอบครัวและสมาชิกในชุมชน¹² ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อ การให้บริการอาหารแก่นักเรียนโดยเฉพาะเด็กวัยอนุบาล เพราะเป็นวัยที่ต้องการสารอาหารที่มี คุณค่าสูง รวมทั้งด้านความปลอดภัยไร้สารพิษเจือปน ผู้บริหารควรดูแลเอาใจใส่และให้ ความสำคัญต่องานบริการด้านอาหารของนักเรียนเป็นพิเศษ โดยการพัฒนาส่งเสริม การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพ และขอความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย รวมทั้ง ผู้ปกครองและชุมชนในการจัดหาอาหารดีมีคุณภาพ ปลอดภัย สด ใหม่ สะอาด ถูกหลัก โภชนาการและถูกหลักสุขาภิบาลอาหารให้เด็กได้รับแต่อาหารที่มีประโยชน์ สะอาดปลอดภัย เพื่อ เป็นการเพิ่มพูนความแข็งแรงสมบูรณ์ให้แก่ร่างกายและสมองของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางใน การศึกษาอบรมด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนต่อไป

ปัญหาของการวิจัย

จากผลการดำเนินงานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งตรวจสอบจากสุขภาพ อนามัยของนักเรียนโดยส่วนรวม ยังคงเป็นปัญหาอยู่หลายประการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาด แคลนปัจจัยในการบริหาร เกิดการขัดข้องในกระบวนการการบริหาร การเปลี่ยนแปลงของสังคม

¹¹ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ, [Online] เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2546, เข้าถึงจาก <http://hps.anamai.moph.go.th/idca.htm>

¹² กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, คู่มือการใช้เกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545), คำนำ.

เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ปัญหาเกี่ยวกับการบริโภคและอาหาร ซึ่งปัญหาที่พบในสถานศึกษา เอกชนที่สำคัญ คือ การที่ผู้บริหารเน้นการบริหารด้านวิชาการมากกว่าการบริหารโภชนาการ แต่ถ้าคนมีวิชาความรู้ดีแต่สุขภาพไม่ดีก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ปัญหาทางด้านการบริหารงานโภชนาการในสถานศึกษา จึงเป็นปัญหาหนึ่งที่ผู้บริหารไม่ควรละเลย และควรให้ความสำคัญในการบริหารงานในด้านโภชนาการให้มีคุณภาพเพื่อสุขภาพที่ดีมีผลต่อการเรียนรู้ จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน การบริหารโภชนาการของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในสวนรวมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข ได้แก่

1. การจัดการด้านโภชนาการของโรงเรียนยังไม่เอื้อต่อการบริการอาหารอย่างมีคุณภาพ
2. การบริหารงานด้านโภชนาการไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้รับใบอนุญาตเท่าที่ควร
3. ผู้บริหารมุ่งส่งเสริมด้านวิชาการและกำไรโดยไม่คำนึงถึงสุขภาพของนักเรียน

จากปัญหาที่กล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานโภชนาการนั้นส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพของนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนอาจไม่ได้ให้ความสนใจต่องานโภชนาการเท่าที่ควร กล่าวคือ ครูขาดความสนใจที่จะดูแลให้เด็กรับประทานอาหารเช้าครบทั้ง 5 หมู่ อีกทั้ง ยังได้ปลูกฝังให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของการรับประทานอาหารเช้าให้ถูกหลักสุขอนามัย ซึ่งกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินการงานเฝ้าระวังทางสุขภาพิบาลอาหาร เพราะพบว่าส่วนมากนักเรียนไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอาหารชนิดใดมีสารปนเปื้อนและเป็นพิษ นอกจากนี้ ช่วงอนุบาลเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย อารมณ์ และสังคม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคของเด็กเป็นอย่างมาก เพราะเด็กวัยนี้อาจมีปัญหาดังกล่าวคือการขาดสารอาหารและภาวะโภชนาการเกี่ยวกับปัญหาการขาดสารอาหารที่พบบ่อย คือ ภาวะขาดโปรตีน และพลังงาน โรคโลหิตจาง และโรคขาดธาตุไอโอดีน ทำให้เติบโตช้า เจ็บป่วยบ่อย ความสามารถในการเรียนรู้ด้อยลง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และสมรรถภาพในการทำกิจกรรมและเล่นกีฬาต่ำในขณะเดียวกันปัญหาโภชนาการเกินก็ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ¹³ ดังนั้น ปัญหาการบริหารงานโภชนาการดังกล่าว มีผลกระทบโดยตรงต่อสภาพร่างกาย พลังความคิด และระบบการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการด้านโภชนาการ เพราะเล็งเห็นความสำคัญของการบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่า ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการเรียนรู้และสุขภาพของเด็ก เพื่อนำผลวิจัยมาเป็นแนวทางในการสร้างเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรงมีการบริโภคที่ถูกหลักโภชนาการต่อไป

¹³ กระทรวงสาธารณสุข, กรมอนามัย, คู่มือการดำเนินงานเฝ้าระวังทางสุขภาพิบาลอาหารในโรงเรียนเสริมสุขภาพ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544), 40.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัย จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อทราบการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน
2. เพื่อทราบแนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล

เอกชน

ข้อคำถามของการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางของการวิจัยครั้งนี้ จึงได้กำหนดข้อคำถามสำหรับการวิจัย ดังนี้

1. การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

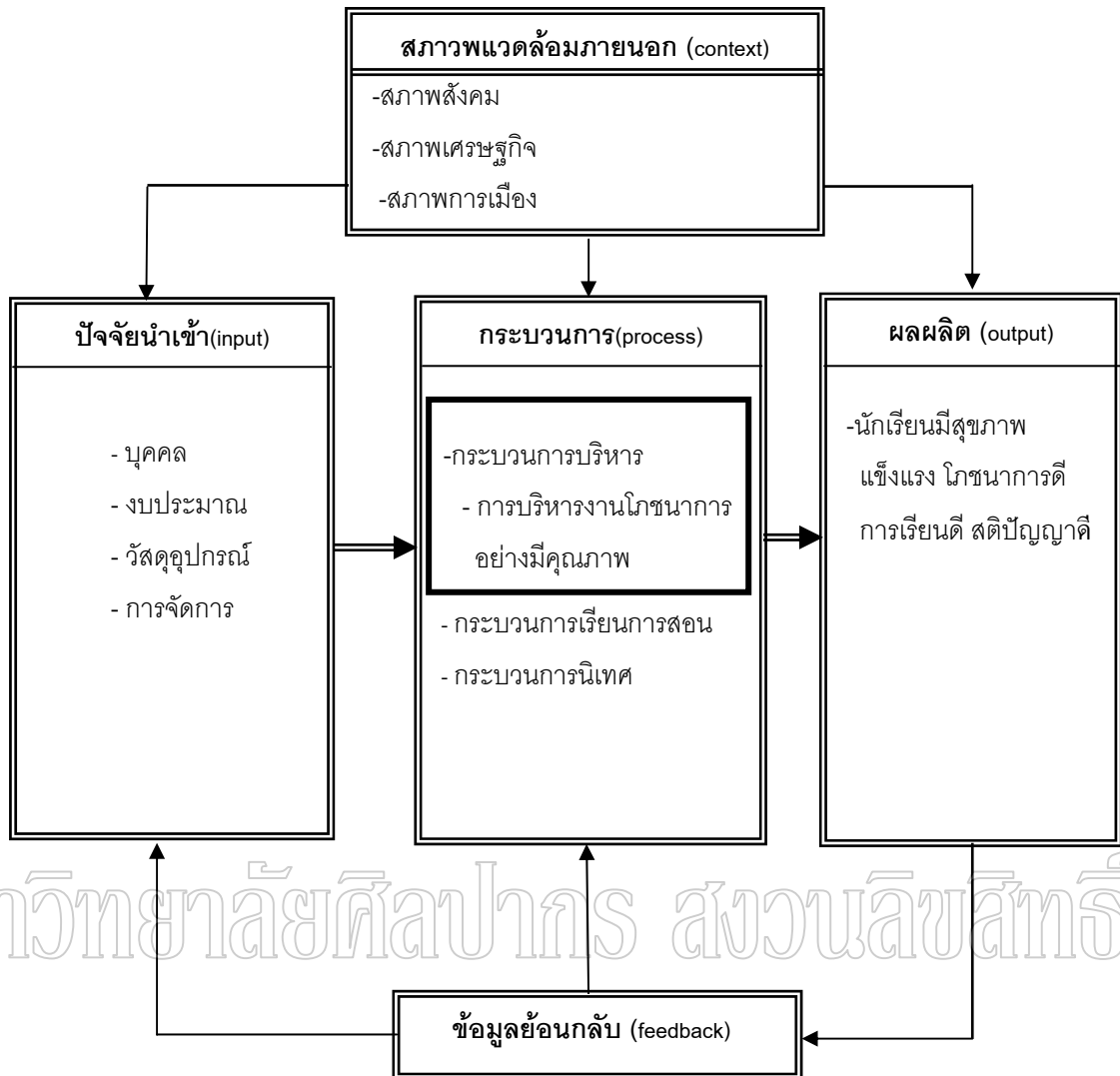
เป็นอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางการตรวจสอบผลของการวิจัย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้ “การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน อยู่ในระดับปานกลาง”

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) ของแคทซ์ และ คาห์น (Katz and Kahn) เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก (context) และข้อมูลย้อนกลับ (feedback) สำหรับระบบการศึกษาเป็นปัจจัยนำเข้า (input) ได้แก่ 1) บุคลากร (man) 2) งบประมาณ (money) 3) วัสดุอุปกรณ์ (material) 4) การจัดการ (management) ผ่านสู่กระบวนการ (process) ได้แก่ 1) กระบวนการบริหาร ได้แก่ การบริหารงานโภชนาการ 2) กระบวนการเรียนการสอนและ 3) กระบวนการนิเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต (output) ได้แก่ นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง โภชนาการดี ผลการเรียนดี สติปัญญาดี และถ้ามีข้อบกพร่องบางอย่างเกิดขึ้นก็สามารถนำกลับไปแก้ไข (feedback) โดยผ่านกระบวนการต่างๆ อีกครั้ง ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีกระบวนการต่างๆ ที่ต่อเนื่องกัน และยังมีปัจจัยที่เป็นบริบท (context) โดยมีอิทธิพลต่อการบริหารงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม การเมือง เป็นต้น ดังแผนภูมิที่ 1

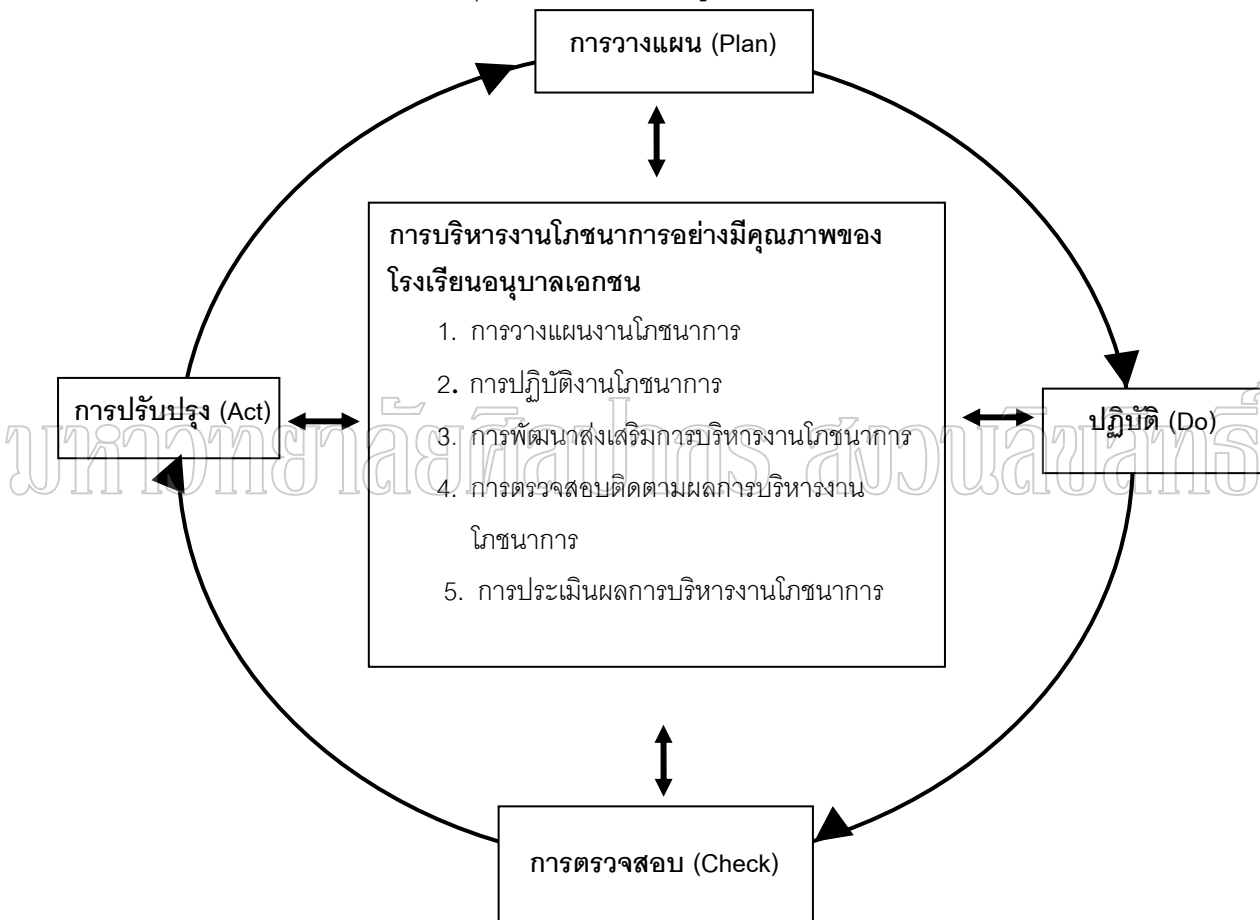
แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : Daniel Katz and Robert L. Kahn, The Social Psychology of Organization, 2nd ed. (New York:John Wiley & Son:1978), 20.

: กระทรวงสาธารณสุข, กรมอนามัย, กองสุขภาพิบาลอาหาร, คู่มือวิชาการสุขภาพิบาลอาหาร (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์องค์การรับสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2541),9.

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตามแนวคิดการจัดระบบสุขภาพิบาลของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้ คือ 1) การวางแผนงานโภชนาการ 2) การบริหารงานโภชนาการ 3) การพัฒนาส่งเสริมด้านงานโภชนาการ 4) การตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการ 5) การประเมินผลงานโภชนาการ โดยพิจารณาแต่ละด้านใช้ระบบบริหารคุณภาพ คือ วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง (Action) ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ขอบเขตของการวิจัย

ที่มา : วีรพจน์ ลือประเสริฐกุล, แนวคิดการบริหารแบบที่ควิเอ็ม (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2540), 211 – 216.(อัดสำเนา).

: กระทรวงสาธารณสุข, กรมอนามัย, กองสุขภาพิบาลอาหาร, คู่มือวิชาการสุขภาพิบาลอาหาร (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2541),9.

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้ความเข้าใจในนิยาม ขอบเขตและความหมายของคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้นิยามศัพท์เฉพาะที่เป็นคำหลักๆ ไว้ดังนี้

การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนโดยเฉพาะนักเรียน มีสุขภาพที่ดีทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงการปลูกฝังให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่ถูกต้องในด้านสุขภาพอนามัย การรับประทานอาหารและน้ำดื่มเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รับคุณค่าทางโภชนาการถูกหลักอนามัยครบทั้ง 5 หมู่ อันเป็นบ่อเกิดแห่งพลังทางกายควบคู่กับการเรียนรู้ ซึ่งการดำเนินการประกอบด้วย การวางแผนงานโภชนาการ การปฏิบัติงานโภชนาการ การพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการ การตรวจสอบติดตามผลการบริหารงาน โภชนาการและการประเมินผลการบริหารงานโภชนาการ

โรงเรียนอนุบาลเอกชน หมายถึง สถานศึกษาเอกชนที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 1 จังหวัดนครปฐม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา วรรณกรรม ทฤษฎี แนวความคิดของนักการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอสาระสำคัญ ดังนี้ การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพ ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนอนุบาลเอกชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพ

งานโภชนาการในโรงเรียนมีหน้าที่สนับสนุนสุขภาพอนามัยของครู และนักเรียนในเรื่องอาหาร และน้ำดื่ม รวมทั้งการให้ความรู้ในเรื่องโภชนาการกับการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนี้

ความหมายของงานโภชนาการในโรงเรียน

คำว่า “งานโภชนาการในโรงเรียน” มีความหมายโดยนักวิชาการ นักการศึกษา ซึ่งประมวลไว้ ดังนี้

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขให้ความหมายว่า งานโภชนาการในโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมนานาประการที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดความผาสุก โดยสมบูรณ์ร่างกาย ทางใจ ทางสังคม ในเรื่องอาหารน้ำดื่มให้แก่บุคคลในโรงเรียน¹ ขณะที่ จ่านง มิ่งฉาย และวิโรจน์ ศรีโสภะ ให้ความหมายของงานโภชนาการในโรงเรียนไปในแนวทางเดียวกันกับที่กล่าวมาและยังมีความหมายเพิ่มเติมอีกว่า งานโภชนาการในโรงเรียนที่กล่าวมาแล้วยังรวมถึงการให้ความรู้ด้านสุขศึกษาด้วย เพื่อเป็นการป้องกันนักเรียนให้มีความปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บและอุบัติเหตุต่างๆ ส่วนเครือข่ายการวิจัยภาคเหนือตอนบน ให้ความหมายงานไว้ว่า ขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับสารอาหารหลักในอาหารปริมาณไขมันรวม คาร์โบไฮเดรต โปรตีน รวมทั้งพลังงาน น้ำตาล และโซเดียมในอาหาร ซึ่งเป็นปริมาณสารอาหารที่ระบุไว้อย่างชัดเจน ซึ่ง ไกลสิทธิ์ ตันติศิริพันธ์ ให้ความหมายไว้ว่า งานโภชนาการ หมายถึง บทบาทหน้าที่และกระบวนการเปลี่ยนแปลง

¹ กระทรวงสาธารณสุข , กรมอนามัย, คู่มือการดำเนินงานเฝ้าระวังทางสุขภาพิบาลอาหารในโรงเรียนเสริมสุขภาพ(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544), 25.

สารอาหาร โดยเริ่มตั้งแต่อาหารที่เข้าสู่ร่างกายผ่านกระบวนการย่อย ดูดซึม การนำไปใช้ การเก็บสะสม และการขับถ่ายออกจากร่างกาย²

จากความหมายของงานโภชนาการในโรงเรียนที่ได้ประมวลมา สามารถสรุปได้ว่างานโภชนาการในโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมทั้งปวงที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนโดยเฉพาะนักเรียน มีสุขภาพที่ดีทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงการปลูกฝังให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่ถูกต้องในด้านสุขภาพอนามัยการรับประทานอาหารและน้ำดื่ม

วิวัฒนาการของงานโภชนาการ

ทั้งนี้ การดำเนินงานด้านโภชนาการในโรงเรียนหรืองานบริการสุขภาพอนามัยในโรงเรียน จัดขึ้นครั้งแรกในประเทศฝรั่งเศส เมื่อปี พ.ศ. 2376 โดยการที่รัฐบาลได้กำหนดให้มีกฎหมายคุ้มครองสุขภาพนักเรียนกำหนดให้สถานศึกษาควบคุมดูแลเกี่ยวกับการสุขภาพในโรงเรียนและมีการตรวจสุขภาพนักเรียน ในปีต่อมาได้จัดให้มีแพทย์ประจำโรงเรียนเพราะเห็นว่าโรงเรียนเป็นแหล่งชุมชนที่มีโอกาสแพร่และติดโรคง่ายเป็นผลให้ประชาชนมีความรู้และตระหนักในการระวังรักษาสุขภาพและการป้องกันโรค 8 ส่วนการตรวจสอบสุขภาพนักเรียนที่ปฏิบัติกันอย่างเป็นทางการในรูปแบบนั้น มีขึ้นครั้งแรกที่กรุง ปารีส ประเทศเบลเยียม เมื่อปีพ.ศ. 2471 โดยจัดให้มีคณะแพทย์ออกบริการตรวจร่างกายนักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ โดยเน้นการตรวจสุขภาพในช่องปากและดวงตา ในปี พ.ศ. 2437 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มดำเนินงานด้านงานสุขภาพในโรงเรียนเป็นครั้งแรกที่เมืองบอสตัน โดยมีสมาคมอาสาสมัคร เพื่อการบริการสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนหลายแห่งเป็นผลให้การดำเนินงานโภชนาการในโรงเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกา มีความมั่นคงเจริญก้าวหน้าจนเป็นประเทศผู้นำทางด้านการจัดงานโภชนาการในโรงเรียน มาจนถึงปัจจุบัน⁹

นานาประเทศได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานด้านโภชนาการในโรงเรียนและถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และการสาธารณสุข งานโภชนาการในโรงเรียนจึงแพร่ขยายไปอย่างกว้างขวาง มีองค์การนานาชาติที่มีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียนและสุขภาพของเด็กในวัยเรียน ได้แก่ องค์การอนามัยโลก (WHO) องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และกองทุน

² ไกลสิทธิ์ ตันติศิริรินทร์, อาหารเสริมของลูกน้อย (กรุงเทพฯ โรงพิมพ์แปลน พรินท์ติ้ง จำกัด, 2544), 7.

สงครามที่เดือดระหว่างประเทศยามฉุกเฉินแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) งานอนามัยในโรงเรียนในภูมิภาคแถบเอเชียเริ่มขึ้นที่ประเทศญี่ปุ่น อินเดีย ศรีลังกา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและประเทศไทยตามลำดับ สำหรับงานโภชนาการในโรงเรียนในประเทศไทยนั้น เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2468 โดยพระราชดำริของสมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ โดยที่พระองค์ทรงมีความเห็นว่างานสุขภาพที่ปฏิบัติกันอยู่ในขณะนั้นไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เป็นเพราะประชาชนไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ ความล้มเหลวของการแพทย์และการสาธารณสุขในประเทศ รวมไปถึงการที่รัฐยังไม่ออกกฎหมายคุ้มครองเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน และเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานอนามัยให้ได้ผลดี พระองค์จึงทรงตั้งแผนกสุขภาพในโรงเรียนขึ้นอยู่ในความดูแลของกระทรวงธรรมการโดยวางโครงการเพื่อใช้เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการสุขศึกษา การสุขภาพ การควบคุมสุขภาพอนามัยนักเรียนและการแก้ไขความพิการที่ตรวจพบหรือเกิดขึ้นในเด็กวัยเรียน หลังจากนั้นงานโภชนาการในโรงเรียนได้ปรับปรุงให้ได้มีการพัฒนาที่ดีขึ้นมาโดยตลอด จนมาในปี พ.ศ. 2476 แผนกสุขภาพโรงเรียนได้รับการยกฐานะเป็นกองสุขภาพโรงเรียนสังกัดกรมพลศึกษา กระทรวงธรรมการไปขึ้นอยู่กับกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขและเปลี่ยนชื่อเป็นกองโภชนาการในโรงเรียน³

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

งานโภชนาการ

งานโภชนาการในโรงเรียน มีหน้าที่สนับสนุนสุขภาพอนามัยของครูและนักเรียนในเรื่องอาหารและน้ำดื่ม รวมทั้งการให้ความรู้ในเรื่องโภชนาการกับการดำรงชีวิตประจำวันแบบแยกงานเป็นส่วนๆ ดังนี้

1. ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องความสะดวก คุณภาพ ปริมาณ ราคาของอาหารที่จำหน่ายในโรงเรียน โดยมีการอบรมผู้จำหน่าย อาหารให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพ ตรวจสอบคุณภาพอาหารเป็นครั้งคราว
2. จัดบริการเกี่ยวกับเรื่องสถานที่รับประทานอาหารให้เพียงพอกับสมาชิกในโรงเรียน สำหรับเรื่องนี้โรงเรียนของเรายังไม่มีโรงอาหารเป็นเอกเทศ จึงได้จัดทำโรงอาหาร จิตศรัทธา ดำเนินการให้ แต่คับแคบไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน จึงทำให้นักเรียนพักเป็นสองรอบเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเกี่ยวกับการซื้ออาหารรับประทานของนักเรียนนั้น ทางโรงเรียนจัดให้เป็นรอบอยู่แล้ว ไม่อนุญาตให้นักเรียนรับประทานอาหารในระหว่างคาบที่ทำการเรียนการสอน

³ สนอง สกกุลพราหมณ์ และ พิเชิต สกกุลพราหมณ์, อนามัยโลก (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์สานมิตร, 2542),1-4.

ถึงแม้ว่าจะเป็นคาบที่ว่างของนักเรียนก็ตาม เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนวุ่นวายในบริเวณของโรงอาหาร และเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการควบคุมนักเรียน ส่วนช่วงเวลาเข้าก่อนเข้าเรียนอนุญาตให้รับประทานอาหารได้

3. ส่งเสริมงานด้านโภชนาการ โดยให้ความรู้เล็กๆน้อยๆ เกี่ยวกับโภชนาการและสุขภาพ ซึ่งจัดในรูปแบบของนิทรรศการ จัดบอร์ดประจำในบริเวณโรงอาหาร โดยได้รับความร่วมมือจากฝ่ายพยาบาล และนักเรียนบางกลุ่ม

4. รับฟังความเห็น เกี่ยวกับการใช้บริการในเรื่องอาหารและน้ำดื่ม จากคณะครูและนักเรียน เพื่อจัดหาทางแก้ไขและให้บริการต่อไปทางโรงเรียนจัดบริการน้ำดื่มแก่นักเรียน โดยใช้ น้ำประปาผ่านเครื่องกรองน้ำอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนั้นร้านจำหน่ายยังบริการน้ำดื่มด้วย⁴

อาหาร 5 หมู่

การได้รับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่ก็มีความสำคัญ ทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่มีคุณค่าอย่างเต็มที่ ซึ่งอาหารหลักทั้ง 5 มื่อนั้นเป็นอาหารที่คนเรากินประจำทุกวัน มีมากมายหลายชนิด อาหารแต่ละอย่างถูกนำไปใช้ประโยชน์ในร่างกายแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันของทุกๆ คน และเพื่อให้เกิดการปฏิบัติเกี่ยวกับการกินอาหารให้ถูกต้อง ประเทศไทยเราได้มีการแบ่งอาหารออกเป็น 5 หมู่ การแบ่งในลักษณะดังกล่าวนี้อาจแตกต่างไปจากอาหารหมู่ต่างๆ ของประเทศทางยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ เพราะนิสัยการกินที่ไม่เหมือนกัน เช่น ทางตะวันตกได้จัดอาหารพวกนมและผลิตภัณฑ์นมออกมาเป็นหมู่หนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องมาจากประชาชนในแถบนั้นกินนมลักษณะต่างๆ ตั้งแต่นมสด นมเปรี้ยว ชีส เนย ไอศกรีม เป็นต้น สำหรับประเทศไทยการดื่มนมที่เป็นผลิตภัณฑ์จากวัวไม่เป็นที่แพร่หลายนัก อาหารนมและผลิตภัณฑ์จากนมจึงไม่ได้ถูกจัดเป็นหมู่แยกออกมา อาหาร 5 หมู่ ที่คนไทยควรจะเข้าใจให้ดี ดังนี้

อาหารหมู่ 1 นม ไข่ เนื้อสัตว์ และถั่ว อาหารหมู่นี้ส่วนใหญ่จะให้โปรตีน และบางส่วนจะให้วิตามินและแร่ธาตุต่างๆ ด้วย ประโยชน์ที่สำคัญ คือ ทำให้ร่างกายเติบโตและทำให้ร่างกายแข็งแรง มีภูมิต้านทานโรค นอกจากนี้อาหารหมู่นี้ยังช่วยซ่อมแซมส่วนต่างๆ ของร่างกายที่สึกหรอจากบาดแผล อุบัติเหตุหรือจากการเจ็บป่วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือ นมแม่ซึ่งถือว่าเป็นอาหารที่ดีและเหมาะสมที่สุดสำหรับทารกวัยอ่อน นมแม่จะช่วยทำให้ทารกเติบโตได้ดี และมี

⁴ กระทรวงสาธารณสุข ,กรมอนามัย, คู่มือการดำเนินงานเฝ้าระวังทางสุขภาพิบาลอาหารในโรงเรียนเสริมสุขภาพ (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544), 25.

การพัฒนาอย่างเหมาะสม เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะได้ไข่ ตับ เนื้อสัตว์ และถั่ว เป็นอาหารเสริมในลักษณะต่างๆ เด็กก็จะเจริญเติบโตและแข็งแรง เมื่อเป็นผู้ใหญ่อาหารหมู่นี้ก็ยังจำเป็นสำหรับการทำงานของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย อาหารหมู่นี้จะถูกนำไปสร้าง กล้ามเนื้อ กระดูก เลือด เม็ดเลือด ผิวหนัง น้ำย่อย ฮอร์โมน ตลอดจนภูมิคุ้มกันต้านทานเชื้อโรคต่างๆ จึงถือได้ว่าอาหารหมู่นี้เป็นอาหารหลักที่สำคัญในการสร้างโครงสร้างของร่างกายในการเจริญเติบโตและในการดำรงสภาพของร่างกายให้เป็นปกติ⁵

ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ควรกินอาหารหมู่นี้ให้พอเหมาะคือไม่มากเกินไป และก็ไม่น้อยไป โดยการกินอาหารต่างๆ คือ นม ไข่ เนื้อหมู วัว ตับ ปลา ไก่ และถั่วต่างๆ เช่นถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วดำ หรือผลิตภัณฑ์จากถั่ว เช่น นมถั่วเหลือง เต้าหู้ขาว เต้าหู้เหลือง เป็นต้น ผู้ใหญ่ที่เป็นมังสวิรัติถ้ามีการกินข้าวร่วมกับถั่วต่างๆ และงาเป็นประจำทุกวันก็จะได้รับอาหารหมู่นี้พอเพียง สำหรับเด็กควรจะได้นมและไข่เป็นประจำด้วย เพื่อให้พอกับการเจริญเติบโตของร่างกาย

อาหารหมู่ 2 ข้าว แป้ง เผือก มัน และน้ำตาล อาหารหมู่นี้ให้พลังงานแก่ร่างกายทำให้ร่างกายสามารถทำงานได้ และยังให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายอีกด้วย พลังงานที่ได้จากอาหารหมู่นี้ส่วนใหญ่จะใช้ให้หมดในวันต่อวัน ในการเดิน การวิ่ง การออกแรงยกของ และการละเล่นต่างๆ เป็นต้น แต่ถ้ากินอาหารหมู่นี้มากเกินไปจนเกินความต้องการของร่างกายก็จะถูกเปลี่ยนไปเป็นไขมัน และทำให้เกิดโรคอ้วนได้ อาหารหมู่นี้เป็นอาหารที่คนไทยคุ้นเคยมากที่สุด และเป็นอาหารที่คนไทยกินมากที่สุด ที่สำคัญคือ ข้าว ซึ่งจะมีส่วนประกอบหลักคือ แป้ง และมีส่วนประกอบรองคือ โปรตีน ซึ่งจะมีประมาณ 7 กรัมต่อน้ำหนักข้าว 100 กรัม คนไทยที่กินข้าวจึงได้โปรตีนด้วย ถ้าเป็นข้าวอนามัยหรือข้าวซ้อมมือที่มีการขัดสีไม่มาก ข้าวจะมีวิตามินหลายตัวที่อยู่บริเวณผิวๆ อีกด้วย นอกจากข้าวแล้วอาหารหมู่นี้ยังหมายถึงแป้งและผลิตภัณฑ์จากแป้งด้วย เช่น ก๋วยเตี๋ยว รวมถึงเผือก มันต่างๆ และน้ำตาลที่ทำมาจากอ้อย หรือมาจากน้ำตาลมะพร้าวหรือต้นตาลอีกด้วย

อาหารหมู่ 3 พืช ผักต่างๆ อาหารหมู่นี้จะช่วยทำให้อาหารมีสีต่างๆ นำรับประทานและเมื่อร่างกายได้รับเข้าไปแล้วยังให้วิตามินและแร่ธาตุต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ร่างกายแข็งแรงและช่วยให้อวัยวะต่างๆ ทำงานได้อย่างปกติ นอกจากนี้ พืช ผัก ยังให้กากอาหารหรือใยอาหารซึ่งมีประโยชน์มาก เพราะกากอาหารจะถูกขับถ่ายออกมาในรูปอุจจาระ ทำให้ระบบขับถ่ายของลำไส้เป็นไปอย่างปกติ คนเราถ้ากินอาหารเข้าไปโดยไม่มีการขับถ่าย หรือขับถ่ายลำบากก็จะเกิด

⁵ ไกลสิทธิ์ ตันติศิริรินทร์, อาหารเสริมของลูกน้อย (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์แปลน พรินท์ติ้ง จำกัด, 2544), 39.

ความอึดอัดไม่เป็นสุข ถ้าเป็นรุนแรงก็จะกลายเป็นโรคท้องผูก และอาจจะนำไปสู่การเกิดริดสีดวงทวาร และโรคอักเสบของผนังลำไส้ใหญ่ได้ กากอาหารหรือใยอาหารจะทำหน้าที่จะทำหน้าที่เหมือนไม้กวาด คอยทำความสะอาดลำไส้ เมื่อทำความสะอาดแล้วก็จะถูกขับถ่ายออกมาในรูปอุจจาระ นอกจากนี้ กากหรือใยอาหารยังทำหน้าที่ดูดซับสารที่อาจเป็นพิษต่อร่างกาย ซึ่งอาจจะปนเปื้อนมากับอาหาร หรือสารพิษที่เกิดขึ้นจากแบคทีเรียในลำไส้อีกด้วย ทำให้ร่างกายเกิดการเสียน้ำน้อยลงและการที่มีกากในลำไส้ก็จะช่วยให้ลำไส้ได้ออกกำลังอยู่เสมอในการขับถ่ายของเสียเป็นประจำทุกวันอันจะมีผลทำให้ลำไส้แข็งแรง และร่างกายก็พลอยเป็นสุขด้วย

อาหารหมู่นี้มีมากมายในบ้านเรา เช่น ตำลึง ผักบุ้ง ผักกาดขาว กะหล่ำ ผักสลัดคะน้า และผักใบเขียวอื่นๆ อาหารหมู่นี้ยังรวมถึงพืชผักอื่นๆ ที่มีสีเขียวและสีเหลือง เช่น บวบ ถั่วฝักยาว มะเขือเทศ มะเขือ แตงกวา และฟักทอง เป็นต้น

อาหารหมู่ 4 ผลไม้ต่างๆ อาหารหมู่นี้นอกจากจะช่วยให้เกิดความอร่อยและความสดชื่นในการกินอาหารแล้วยังมีประโยชน์คือ ให้วิตามิน แร่ธาตุ และกากอาหาร เพื่อช่วยให้ร่างกายแข็งแรง และช่วยให้การขับถ่ายของลำไส้เป็นปกติเหมือนกับคุณประโยชน์ของพวกพืชผักต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ประเทศไทยเรานับว่ามีผลไม้มากที่สุดในโลก และมีประเภทต่างๆ มากมาย ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของคนทั่วไป รวมทั้งชาวต่างประเทศที่มาท่องเที่ยวอีกด้วย ผลไม้ในประเทศไทยจะมีทุกฤดูกาล ทำให้มีความรู้สึกว่ามีผลไม้มากมายทั้งปี ผลไม้ดังกล่าว ได้แก่ กล้วย ส้มเขียวหวาน ส้มโอ ส้มเขียว มะละกอสุก มะม่วง ละมุด มังคุด ลำไย ลิ้นจี่ องุ่น น้อยหน่า มะเฟือง มะไฟ เงาะ ทูเรียน และผลไม้อื่นๆ ตามฤดูกาลอีกมาก เมื่อมีผลไม้อุดมสมบูรณ์และมีความอร่อยน่ากินแบบนี้แล้ว คนไทยควรจะภาคภูมิใจและหันมาบริโภคผลไม้ไทย แทนที่จะไปเห่อผลไม้ต่างชาติ ทำให้สูญเสียดุลการค้าโดยไม่จำเป็น

อาหารหมู่ 5 ไขมันและน้ำมัน อาหารหมู่นี้จะให้พลังงานในการเติบโตในเด็กและให้พลังงานในการทำงานของอวัยวะต่างๆ โดยเฉพาะงานหนัก หรืองานที่ต้องใช้เวลาทำงาน เช่น กรรมกรแบกหาม ช่างไม้ นักกีฬา เป็นต้น พลังงานที่ได้จากไขมันและน้ำมันที่กินในปริมาณที่พอเหมาะ ร่างกายก็จะสะสมไว้ตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น บริเวณใต้ผิวหนัง และรอบๆ อวัยวะต่าง ๆ ไขมันจะทำหน้าที่ปกป้องอวัยวะต่างๆ ไปในตัวด้วย ไขมันบริเวณตะโพกจะทำให้หนังสลายเหมือนเป็นเบาะให้ นอกจากนี้ไขมันยังให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายอีกด้วย และถ้าเกิดการขาดอาหารขึ้น ไขมันก็จะเป็นพลังงานสะสมที่ร่างกายจะนำมาใช้ในระยะเวลา เช่น การเจ็บป่วยเรื้อรัง กินอาหารไม่ได้ ร่างกายก็จะใช้ไขมันเป็นพลังงาน ถ้ากินไขมันมากเกินไป ไขมันจะสะสมมากตามบริเวณส่วนต่างๆ ของร่างกาย ทำให้เกิดโรคอ้วนขึ้น ไขมันที่สะสมนั้นเปรียบเสมือนเงินฝาก

ประจำ จะเกิดมีดอกเบี๋ยขึ้นเสมอ จะยิ่งทำให้อ้วนมากขึ้นเป็นลำดับ คนที่อ้วนนอกจากจะต้องจำกัดอาหารหมู่ที่ 2 แล้ว ควรจำกัดอาหารพวกไขมันด้วย อาหารหมู่นี้ ได้แก่ น้ำมันหมู กะทิ มะพร้าว น้ำมันจากพืชต่างๆ เช่น น้ำมันรำ น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันปาล์ม น้ำมันข้าวโพด เป็นต้น นอกจากนี้จะมีไขมันที่แทรกในเนื้อสัตว์ต่างๆ ทั้งที่เห็นหรือไม่เห็นด้วยตาก็ได้ เช่น ไขมันในเนื้อ หมู ไก่ เป็ด ปลา เป็นต้น⁶

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับโภชนาการสำหรับเด็ก ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ความสำคัญของโภชนาการกับการเจริญเติบโต โภชนาการมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของเด็กตั้งแต่ทารกเลยทีเดียว แต่ก็มีปัจจัยอื่นด้วย เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ ด้านจิตใจ ก็เกี่ยวข้องด้วย มีหลายปัจจัยที่ส่งผลให้ภาวะโภชนาการไม่ดี ทั้งไม่มีจะกิน กินไม่พอ กินไม่ถูก ทำให้ขาดสารอาหารบางชนิด ขณะที่ร่างกายกำลังเจริญเติบโตต้องการสารอาหารมาก เมื่อขาด ก็ทำให้ไม่เจริญเติบโต ในทางตรงกันข้ามถ้าได้มากเกินไป ก็เป็นผลเสียเช่นเดียวกัน ทำให้มีน้ำหนักเกิน เกิดภาวะอ้วน ซึ่งเป็นผลเสียต่อสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจ บางทีเด็กที่อ้วนก็ขาดสารอาหารได้ เด็กส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่องการขาดวิตามินและเกลือแร่ เนื่องจากเด็กกลุ่มเด็กกลุ่มอ้วนนี้มักไม่ค่อยกินพืชผัก – ผลไม้ โดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กได้แก่ ฮอร์โมน Hormone และที่สำคัญคือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โภชนาการ ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสุขภาพทั่วไป และอารมณ์หรือจิตใจ สำหรับเรื่องของโภชนาการ คือเรื่องของอาหารการกิน และเมื่อพูดถึงเรื่องการกินของเด็ก ความสนใจของพ่อแม่มักมุ่งไปเรื่อง คุณค่าทางโภชนาการของอาหาร เพราะอาหารย่อมมีผลต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย แต่ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างคือ “พฤติกรรมกรกิน” ที่มีผลต่อการกำหนดนิสัยและบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต การสะสมของพฤติกรรมนี้เกิดขึ้นนับตั้งแต่เมื่อแรกในชีวิตของลูก พฤติกรรมกรกินต่างๆ ที่พ่อแม่ หรือคนเลี้ยงดู ได้กำหนดให้เขาทั้งที่รู้ตัวและไม่ตั้งใจ จะมีผลต่อการกำหนดนิสัยของเขาในวันข้างหน้าอย่างฝังรากลึกเลยทีเดียว

2. ความต้องการสารอาหารต่างๆ ในวัยเด็ก การเจริญเติบโตในวัยเด็ก โดยทั่วไป พบว่า อัตราการเจริญเติบโตของเด็กในวัยหลังขวบปีแรกจะมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 2-3 กิโลกรัม จนถึงอายุ 9-10 ปี อัตราการเพิ่มของน้ำหนักจะมากขึ้นอีกครั้งเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นหรือวัยรุ่น ส่วนการเพิ่มขึ้นของความสูงในเด็กจะเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ 6-8 ซม. ตั้งแต่อายุ 2 ปีจนถึงวัยรุ่นสาว เด็กจะต้องได้รับสารอาหารในปริมาณที่พอเพียงทั้งชนิดและปริมาณ ซึ่งพลังงานที่เด็กควรจะได้รับ

⁶ เรื่องเดียวกัน , 41-47.

ได้รับต่อวันขึ้นกับการเจริญเติบโตของเด็กแต่ละคน และลักษณะกิจกรรมที่ทำ เด็กบางคนค่อนข้างวิ่งเล่นชุนมาก ชอบเล่นกีฬา หรือมีกิจกรรมมาก ก็จะมีความต้องการพลังงานมากกว่าเด็กที่มีกิจกรรมน้อยกว่า ทั้งนี้สัดส่วนพลังงานจากอาหารควรได้จากคาร์โบไฮเดรต 50- 60% ไขมัน 30 - 35 % และโปรตีน 10-15% สารอาหารพวกวิตามินและแร่ธาตุก็มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างปกติ เด็กอายุตั้งแต่ 1-3 ปี อาจพบว่ามีปัญหาการขาดธาตุเหล็ก เนื่องจากร่างกายมีความต้องการธาตุเหล็กมากขึ้น ธาตุเหล็กได้รับอาหารที่มีธาตุเหล็กจากพืชผักเท่านั้นอาจมีภาวะการขาดธาตุเหล็กได้ ควรให้เด็กรับประทานเนื้อสัตว์ด้วยสำหรับแร่ธาตุแคลเซียมซึ่งจำเป็นสำหรับเด็กพบว่าถ้าเด็กได้รับในปริมาณเพียงพอจะทำให้มีความหนาแน่นของกระดูกมาก โดยมีการสะสมของแคลเซียมที่กระดูก ซึ่งจะช่วยป้องกันโรคกระดูกพรุน (Ostroporosis) ได้เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ในเด็กอายุ 10-18 ปี ควรได้รับแคลเซียมในปริมาณ 1200 มิลลิกรัมต่อวัน ในเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ควรได้รับแคลเซียม 800 มิลลิกรัมต่อวัน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีข้อเสนอแนะให้เด็กและวัยรุ่นในช่วงอายุ 9-18 ปีรับประทานแคลเซียมในปริมาณที่มากกว่านี้ 1,300 มิลลิกรัมต่อวัน โดยอาจให้ดื่มนมหรือทานอาหารที่เป็นแหล่งของแคลเซียม และควรให้ออกกำลังกาย เช่น เดิน วิ่ง ว่ายน้ำ ซี่จักรยานด้วย เพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกระดูก สำหรับวิตามินที่จัดว่ามีความสำคัญในการดูดซึมและการสะสมของแคลเซียมในกระดูกคือวิตามินดี ซึ่งก็ได้จากแสงแดดธรรมชาติ เด็กส่วนใหญ่ก็คงจะได้เล่นกลางแจ้งอยู่แล้ว ก็ไม่มีปัญหาการขาดวิตามินดี สำหรับการให้วิตามินและแร่ธาตุเสริมไม่มีความจำเป็นสำหรับเด็กปกติ ยกเว้นการให้ฟลูออไรด์ในพื้นที่ที่พบการขาดธาตุฟลูออไรด์หรือในแหล่งน้ำในพื้นที่นั้นมีฟลูออไรด์ในระดับต่ำ ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันฟันผุ อย่างไรก็ตามอาจให้วิตามินและแร่ธาตุเสริมในเด็กกลุ่มที่ได้รับจากอาหารไม่เพียงพอ เด็กที่เบื่ออาหาร เด็กที่เป็นโรคเรื้อรังบางชนิด เช่น โรคตับ และเด็กที่รับประทานมังสวิรัตติและไม่ได้รับนมและผลิตภัณฑ์นมอย่างเพียงพอการให้วิตามินเสริมแก่เด็กนั้นถ้าเด็กได้รับเกินขนาดจะทำให้เกิดการสะสม โดยเฉพาะวิตามินชนิดที่ละลายได้ในไขมัน

3. การประเมินภาวะโภชนาการในเด็ก การประเมินสภาวะโภชนาการในวัยเด็ก ทำได้โดยวัดส่วนสูงและชั่งน้ำหนัก แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์เจริญเติบโต ที่กรมอนามัยได้จัดทำไว้ เมื่อปี 2542 เป็นเครื่องชี้วัดถึงภาวะโภชนาการของประชากรไทย อายุตั้งแต่ 1 วันถึง 19 ปี โดยดูแยกเด็กหญิงกับเด็กชาย ช่วงอายุ 2-7 ปี และอายุ 5-18 ปี น้ำหนักตามเกณฑ์อายุ แสดงการดูการเจริญเติบโตทางด้านน้ำหนักเป็นดัชนีบ่งชี้ภาวะโภชนาการที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่าน้ำหนักเหมาะสมกับอายุหรือไม่ ถ้าร่างกายขาดสารอาหารหรือเจ็บป่วยจะมีผลกระทบต่อขนาดของร่างกาย ทำให้น้ำหนักลดลง และถ้าขาดอาหารระยะยาวเด็กจะผอมและเตี้ย น้ำหนักตามเกณฑ์

อายุจึงนิยมใช้เพราะครอบคลุมปัญหาด้านการขาดสารอาหารโดยรวม และใช้กันแพร่หลายในทารก และเด็กวัยเรียน ส่วนสูงตามเกณฑ์อายุแสดงการเจริญเติบโตทางด้านความสูงเป็นดัชนีบ่งชี้ภาวะโภชนาการระยะยาวที่ผ่านมาว่าส่วนสูงเหมาะสมกับอายุหรือไม่ ถ้าร่างกายขาดสารอาหารแบบเรื้อรังเป็นระยะเวลานาน จะมีผลกระทบต่อเจริญเติบโตทางโครงสร้างทำให้เด็กเตี้ยกว่าเด็กในเกณฑ์วัยเดียวกัน น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงแสดงถึงความอ้วน-ผอมเป็นดัชนีบ่งชี้ว่าน้ำหนักเหมาะสมกับส่วนสูงหรือไม่สามารถแปลผลภาวะโภชนาการได้โดยไม่ต้องทราบอายุเด็ก ถ้าร่างกายขาดสารอาหารระยะสั้นในปัจจุบันหรือเกิดเจ็บป่วย ร่างกายจะผอม น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงจะมีค่าน้อยกว่าปกติ แต่ถ้าได้รับอาหารมากเกินไปของความต้องการของร่างกาย น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงจะเป็นดัชนีบ่งชี้ว่าภาวะเมื่อเริ่มอ้วน หรืออ้วนได้ดีทีเดียว การวัดภาวะโภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็กควรทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อดูว่ามีปัญหาหรือไม่จะได้สามารถจัดอาหารได้อย่างเหมาะสมสำหรับเด็ก

4. สิ่งที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมการกินไม่เหมาะสม พัฒนาการของเด็กจะเร็วในช่วง 2 ขวบปีแรก และมีอัตราช้าลงในช่วงวัยอนุบาลและวัยเรียน เมื่อเข้าวัยรุ่นก็จะมีอัตราเร็วขึ้นอีก ดังนั้นก็จะเห็นว่าช่วงเป็นทารกน้ำหนักจะขึ้นเร็วมาก แต่หลัง 1 ขวบไปแล้ว อัตราการเพิ่มน้ำหนักจะเริ่มลดลง ก็พบว่าเด็กจะอยากกินอาหารน้อยลงและสนใจการเล่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากกว่า ทั้งๆ ที่ความต้องการพลังงานจากอาหารนั้นยังคงมีสูง เด็กจะใช้เวลาไปกับการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวจนบ่อยครั้งที่ลืมหัวไปเลย ในช่วงนี้หากพ่อแม่ไม่เข้าใจและวิตกกังวลมากเกินไป ก็พยายามเขี้ยวเข็นลูกให้กิน เครียดกันทั้งแม่ทั้งลูก อันนี้คือการฝืนธรรมชาติโดยไม่รู้ตัว ส่วนตัวเด็กเองก็รู้สึกฝืนใจ อาจทำให้หงุดหงิด และมีปฏิกิริยาต่อต้านการรับประทานเกิดขึ้นได้ ประการที่สอง เมื่อเด็กโตขึ้นมาระยะหนึ่งคืออายุประมาณ 2-4 ขวบ เด็กจะเข้าวัยต่อต้าน เริ่มเป็นตัวของตัวเอง จะดื้อแทบทุกคน อยากทดสอบปฏิกิริยาของผู้ใหญ่ว่าเวลาที่พูดคำว่า “ไม่” แล้วผู้ใหญ่จะทำอย่างไร ถ้าผู้ใหญ่ยอมหรือคะยั้นคะยอให้กินหรือออกแนวขออ้อ เด็กๆ ก็จะเรียนรู้ว่าจะต่อรองกับพ่อแม่อย่างไร เด็กยิ่งจะดื้อมากขึ้น ประการที่สาม ธรรมชาติการรับรสของคนเราไม่เหมือนกันพ่อแม่ไม่ควรใช้ความรู้สึกหรือความชอบของตัวเองเป็นมาตรฐานในการตัดสินใจเรื่องการกินของลูก จะสังเกตว่าเด็กจะไม่เลือกกินผัก เพราะมีรสไม่ถูกปากและมีแคลอรีต่ำ แต่เด็กจะชอบกินอาหารประเภทแป้งหรือไขมันที่มาในรูปของอาหารกรอบๆ ที่ทอดมันซึ่งมีแคลอรีสูง ดังนั้นจะบังคับให้เด็กกินผักมากๆ เด็กจะฝืนและต่อต้าน นอกจากนี้ปริมาณอาหารที่เด็กแต่ละคนกินจะไม่เท่ากัน พ่อแม่มักชอบเปรียบเทียบลูกคนอื่น ประการที่สี่ เรื่องของการเหลืออาหารในเด็กนั้นเป็นเรื่องธรรมชาติ เด็กจะไม่กินไปชักมือหรือบางมือกินได้น้อย พ่อแม่ก็ไม่ควรจะกังวลเกินไป

เมื่อต่อไปเด็กจะกินชดเชยเอง ไม่ต้องไปชวนชวยหาอาหารเสริมพิเศษให้กิน อีกอย่างความเครียดของพ่อแม่ ก็อาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์ของเด็กได้ นอกจากนี้แล้วเวลาที่เด็กไม่สบายก็จะกินอาหารได้น้อยอยู่แล้ว อย่างเช่น เป็นไข้หวัด เด็กก็จะกินข้าวได้น้อยกว่าปกติ คนเป็นหวัดก็ต้องเบื่ออาหารเป็นธรรมดา หลังจากหายแล้วเขาก็จะสามารถกินได้ตามปกติ ดังนั้นพ่อแม่ก็ไม่ควรเป็นกังวลต่อไปดังนั้นหากไม่เข้าใจธรรมชาติการกินของเด็กแล้ว พ่อแม่ก็จะปฏิบัติต่อลูกในเรื่องการกินไม่เหมาะสม จึงส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมกรกินที่ไม่ดี โดยสรุปสิ่งที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรม การกินไม่เหมาะสมได้แก่

4.1 เด็กถูกพ่อแม่จัดการในเรื่องการกินมากเกินไป บางครั้งทำให้เด็กมีพฤติกรรมต่อต้าน เช่น การอมข้าว

4.2 บริการและเลือกอาหารให้ลูกมากเกินไป ทำให้เป็นคนเลือกกิน

4.3 พ่อแม่บางคนชอบติดสินบนลูก ถ้ากินข้าวแล้วจะให้รางวัล ถ้ารางวัลเป็นขนมหวานยิ่งแย่มาก

4.4 พ่อแม่บางคนชอบใช้วิธีบังคับ ทำให้เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดีในเรื่องของการกินอาหาร

4.5 พ่อแม่บางคนให้ลูกกินตลอดเวลา จนทำให้เด็กไม่รู้ว่าหิวเป็นอย่างไร และไม่มีการยับยั้งในการกิน

4.6 สำคัญที่สุดคือพฤติกรรมของพ่อแม่เองทัศนคติของพ่อแม่ต่ออาหารหรือนิสัยการบริโภคของพ่อแม่ พ่อแม่อาจเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้แก่เด็ก เช่น ไม่กินผัก กินก๋วยเตี๋ยวไม่ใส่ผักชีกับถั่วงอก เป็นต้น ดังนั้นการเป็นตัวอย่างที่ดีของพ่อแม่ก็นั้นสำคัญมาก

5. ปัญหาโภชนาการเกิน การรับประทานอาหารที่ไม่เหมาะสมอาจทำให้เกิดโรคต่างๆ ได้โดยเฉพาะโรคเรื้อรังต่างๆ ดังนั้นการรับประทานอาหารเพื่อป้องกันโรคเรื้อรังต่างๆ ก็ควรปลูกฝังกันตั้งแต่ในวัยเด็กสำหรับโรคโภชนาการในเด็กนั้นได้แก่

5.1 ภาวะน้ำหนักเกิน และโรคอ้วน โรคอ้วนนั้นมีความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังต่างๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ไขมันในเลือดสูง โรคข้อ โรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจ และปัญหาทางด้านจิตใจ จากการศึกษาพบว่าเด็กอ้วนมีโอกาสเป็นผู้ใหญ่อ้วนในอนาคตมากกว่าเด็กน้ำหนักปกติ สาเหตุของภาวะอ้วนในเด็กนั้นเกิดจากปัจจัยสำคัญสองอย่างคือ มีพฤติกรรมการกินและการออกกำลังกายไม่เหมาะสม กล่าวคือ กินมากเกินไปกินอาหารที่มีแคลอรีสูง กินผักผลไม้ไม่พอ ออกกำลังกายไม่เพียงพอที่มีกิจกรรมที่ไม่ค่อยเคลื่อนไหวร่างกายมาก เช่น ดูทีวี เล่นเกมส์ เล่นคอมพิวเตอร์ การแก้ปัญหาตรงนี้นอกจากการปรับเปลี่ยนอาหารการกินแล้ว การให้ความรู้

การวางแผนการออกกำลังกาย และการให้ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมก็จะให้เกิดผลสำเร็จมากขึ้น

5.2 น้ำหนักต่ำกว่ามาตรฐาน (Underweight) เด็กที่ผอมกว่าปกติอาจมีสาเหตุจากเป็นโรคเรื้อรัง ได้รับอาหารไม่พอหรือไม่อยากอาหาร หรือในเด็กหญิงโดยเฉพาะในช่วง อายุ 9-17 ปี อาจจะอดอาหารเพื่อควบคุมน้ำหนัก ดังนั้นจึงควรแนะนำให้เด็กรับประทานอาหารให้ได้สารอาหารและพลังงานที่เพียงพอ

5.3 การขาดธาตุเหล็ก (Iron deficiency) การขาดธาตุเหล็กพบได้บ่อยในเด็ก อายุ 1-3 ปี ในเด็กเล็กที่รับประทานนมเป็นส่วนใหญ่และรับประทานอาหารอื่นน้อยอาจได้รับธาตุเหล็กไม่พอ เด็กที่ไม่รับประทานเนื้อสัตว์ อาจทำให้เกิดการดูดซึมธาตุเหล็กไม่ดีเนื่องจากธาตุเหล็กในเนื้อสัตว์จะอยู่ในรูป heme iron ซึ่งมีการดูดซึมที่ดีกว่าธาตุเหล็กในรูป non-heme iron ซึ่งมีอยู่ในรูปต่างๆ ในทารกและเด็กที่ขาดธาตุเหล็กจะพบว่ามีการพัฒนาการเรียนรู้ช้า การเพิ่มการดูดซึมธาตุอาจทำได้โดยให้รับประทานอาหารที่มีกรดแอสคอร์บิกหรือวิตามินซีร่วมด้วยและควรให้เด็กรับประทานเนื้อสัตว์ ปลา สัตว์ปีก เป็นประจำ

5.4 ฟันผุ (Dental caries) เด็กอาจฟันผุได้จากการรับประทานอาหารที่มีน้ำตาลสูง หรือจากการรับประทานอาหารติดต่อกัน พ่อแม่ควรหัดให้ลูกกินของหวานในปริมาณน้อย หรือให้กินร่วมกับอาหารอื่นที่มีรสไม่หวาน เพื่อช่วยลดการเกิดฟันผุ และควรให้ฟลูออไรด์เสริมแก่เด็ก นอกจากนั้นควรหัดให้เด็กรักษาอนามัยของช่องปาก หัดให้เด็กแปรงฟันอย่างถูกวิธี และพ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก การมีฟันสมบูรณ์ก็ส่งผลต่อการกินอาหารเช่นเดียวกัน

6. การสร้างนิสัยการกินที่ดีให้กับเด็ก การสร้างนิสัยการกินที่ดี ต้องฝึกฝนมาตั้งแต่ในวัยเด็ก คือเมื่อเกิดมาต้องการกินนมแม่ พอถึงวัยอันควรก็ต้องกินอาหารเสริม ถ้าเราฝึกให้เด็กมีโอกาสช่วยเหลือตนเอง โดยเฉพาะในช่วง 7-8 เดือนซึ่งเด็กนั่งได้ ให้เด็กหยิบอาหารเข้าปากเองบ้าง เด็กก็จะมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือตัวเอง เมื่ออย่างเข้าขวบครึ่ง เด็กจะมีความรู้สึกพึงตนเอง สามารถตักอาหารเข้าปากเองได้ พ่อเด็กโตขึ้นก็ฝึกให้กินอาหารที่มีประโยชน์ มีวิตามินนอกจากการฝึกเด็กให้กินอาหารที่มีคุณค่าครบถ้วนแล้ว สิ่งที่ต้องไม่ลืมฝึกเด็กควบคู่ไปกับการกินคือ นิสัยการปฏิบัติในการกิน ควรสอนให้เด็กกินอย่างประหยัด การตักข้าวแต่พอกิน หากไม่อิ่มให้ตักใหม่ และควรกินให้หมดจาน นอกจากนี้ยังต้องเอาใจใส่ในเรื่องให้เด็กกินอย่างถูกสุขอนามัยด้วย ได้แก่ ล้างมือ ล้างภาชนะให้สะอาด สอนให้เด็กรู้ หรือเกิดความเคยชินว่า เมื่อถึงเวลากินอาหาร หรือกิน

อะไรล้วนต้องล้างมือ เมื่อทำได้เช่นนี้ เด็กจะเกิดนิสัยการกินที่ดี มีประโยชน์ ไม่ว่าจะเด็กจะอยู่ที่ไหน จะไม่มีปัญหาเรื่องกิน ที่สำคัญต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กๆ และทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ⁷

อาหารสำหรับเด็กวัยเรียนนี้ ควรเป็นอาหารสมดุลได้สัดส่วน คือ ต้องประกอบด้วย อาหารและข้าว และขนมที่ให้พลังงานเพียงพอตามที่ร่างกายต้องการ มีผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ และไข่ ในอาหารเกือบทุกมื้อ ควรให้เด็กได้ดื่มนมวันละ 2-3 ถ้วย เพื่อจะได้โปรตีนและเกลือแร่ และวิตามินสูง ในสัปดาห์หนึ่งควรให้กินอาหารทะเลสักหนึ่งหรือสองครั้ง เด็กในวัยนี้มักกินผลไม้ที่ให้วิตามินซีไม่เพียงพอ จึงควรฝึกให้กินผัก ผลไม้ให้เพียงพอทุกมื้อ และควรลดอาหารประเภทไขมัน จากสัตว์ลง ควรกินไขมันจากพืชเท่านั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกรดไขมันที่จำเป็นแก่ร่างกาย ควรมีลักษณะเป็นอาหารที่สะอาด ความสะอาดของอาหารมีความสำคัญต่อการกินอย่างยิ่ง มิฉะนั้น แล้วอาหารที่เลือกครบตามความต้องการของร่างกาย ที่ย่อยและดูดซึมได้ดีก็ไม่ทำให้เกิดประโยชน์ แก่ร่างกายซ้ำยังทำให้เกิดโทษจากความไม่สะอาดของอาหารนั้นอีกด้วย โดยเฉพาะเด็กในวัยเรียน ถ้ากินอาหารไม่สะอาดมีผลกระทบทำให้เกิดโรค และเป็นอุปสรรคต่อการเรียน แม้เพียงแค่อากาศ ท้องร่วง ถ่ายท้อง ท้องเสียก็ทำให้เด็กอ่อนเพลีย ไม่สามารถเรียนรู้ได้ทำให้ผลการเรียนต่ำ ความสะอาดของอาหาร หมายถึงว่า อาหารอยู่ในสภาพที่สะอาดตั้งแต่เริ่มการผลิตกระทั่งถึงมือผู้บริโภค เช่น เนื้อสัตว์ที่สะอาดจะต้องมาจากสัตว์ที่ผ่านการตรวจของสัตวแพทย์แล้วหรือผักที่สะอาดต้องไม่ ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าแมลงในการขนส่ง ต้องคำนึงถึงสถานะที่บรรจุผู้ประกอบ อาหารต้องมีสุขภาพ แข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคติดต่อ อาหารต้องประกอบขึ้นในครัวที่สะอาดถูกหลักสุขาภิบาลของ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เครื่องครัว เครื่องใช้ในการปรุงอาหารต้องสะอาด การทิ้งขยะเศษ อาหารต้องมีถังปิดมิดชิดอาหารสุกแล้วเก็บไว้อย่างดี ไม่ให้มีแมลงวันตอม ผู้บริหารสถานศึกษา ควรคำนึงถึงการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพในทุกๆด้านทุกชั้นตอนอย่างเห็น ความสำคัญของงานบริหารด้านโภชนาการของโรงเรียนก็ได้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าซึ่งมีผล เชื่อมโยงกับงานด้านวิชาการ วิชาการดีเลิศแต่งานด้านโภชนาการไม่ดี สุขภาพร่างกาย สมองและ สติปัญญาของเด็กขึ้นอยู่กับการบริหารโภชนาการเป็นสำคัญซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาไม่ควรมองข้าม

จากความปรารถนาของพ่อแม่ผู้ปกครองทุกคน อยากให้ลูกแข็งแรงสมบูรณ์ นิสัยดี มีความประพฤติดี เฉลียวฉลาดมีความรู้ การพัฒนาคนเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมกัน ดำเนินการอย่างจริงจังและกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเด็กซึ่ง

⁷ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โภชนาการสำหรับเด็ก [Online],

เป็นอนาคตของชาติจะต้องเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงวัยก่อนเข้าเรียน ในระดับประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในวัย 0-5 ปี ทั้งนี้เนื่องจากเด็กในวัย 0-2 ปี หรือที่เรียกว่าวัยทารก ควรได้รับการเลี้ยงดูอบรม กล่อมเกลามากกว่าวัยอย่างใกล้ชิด เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีการพัฒนาการอย่างรวดเร็วทุกด้าน เพื่อเป็นฐานของพัฒนาการทางสติปัญญา จิตใจและบุคลิกภาพ ตลอดจนลักษณะนิสัยพื้นฐานต่างๆ การพัฒนาดังกล่าวจะต่อเนื่องมาถึงวัยก่อนเข้าเรียนคือช่วงอายุ 3-5 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เด็กเริ่มออกจากบ้านไปสู่สถานศึกษา ซึ่งการศึกษาระดับนี้เป็นการศึกษาที่บุคคลได้รับในระยะต้นของชีวิตเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปูพื้นฐานชีวิตที่ดีให้แก่เด็ก ให้มีโอกาสได้รับการเสริมสร้างการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา และเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาในระดับต่อไป รวมทั้งเพื่อเป็นการเตรียมตัวที่จะเป็นคนไทยที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต⁸

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานโภชนาการ

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัว การปูพื้นฐานความรู้ ความคิด ทักษะที่ดีที่ถูกต้องตั้งแต่วัยเรียน จะทำให้เด็กเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีทัศนคติที่ดีมีประสิทธิภาพ นอกจากประสิทธิภาพทางการศึกษาแล้วทางโรงเรียนต้องตระหนักถึงความสำคัญด้านการบริการอาหารและโภชนาการเพื่อสุขภาพของนักเรียน เพราะอาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับร่างกาย โดยเฉพาะในวัยเติบโตของเด็ก ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของมนุษย์ ถ้าหากเด็กได้รับอาหารที่ไม่มีคุณค่าเพียงพอ ร่างกายเด็กจะขาดแคลนสารอาหารที่ควรจะได้รับ และยังถ้าได้รับอาหารที่ไม่สะอาดไม่ปลอดภัยย่อมทำให้ร่างกายเจ็บป่วยได้⁹ หรือกรณีรุนแรงอาจก่อให้เกิดสารพิษเป็นผลให้เสียชีวิตได้ การจัดระบบบริการอาหารโรงเรียน จึงจำเป็นต้องใส่ใจที่จะจัดหา “อาหารดี” ให้แก่เด็กนักเรียนได้บริโภค โดยใส่ใจถึงองค์ประกอบหลักเรื่องสุขาภิบาลอาหารและโภชนาการมากกว่าองค์ประกอบเสริมด้านรสชาติหรือความสวยงาม

⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา 2536), 1.

⁹ กระทรวงสาธารณสุข, กรมอนามัย, กองสุขภาพิบาลอาหาร, คู่มือการดำเนินงานฝ่ายระวังทางสุขภาพิบาลอาหารในโรงเรียนเสริมสุขภาพ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544), 1.

การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพนั้น ผู้บริหาร คณะครูดูแลเรื่องอาหาร ผู้ประกอบอาหาร และนักเรียน ต้องตระหนักถึงความสำคัญ และร่วมมือกันดำเนินการอย่างเป็นระบบครบวงจรตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งมีหน้าที่การดำเนินงานดังนี้

1. การวางแผนงานโภชนาการ ประสานแนวคิดระหว่างผู้บริหารให้เกิดเป้าหมายและแผนงานโครงการตลอดจนการจัดสรรงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรในการบริหารงานโภชนาการ

2. การพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการในโรงเรียนของผู้บริหาร มีหน้าที่ควบคุมคุณภาพการจัดระบบบริการอาหารในโรงเรียนทั้งในด้านคุณค่า และความสะดวกปลอดภัยของอาหาร โดยคณะกรรมการต้องศึกษาให้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ด้านคุณภาพของระบบบริการอาหารในโรงเรียน และกำหนดโครงการหรือวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาแต่ละด้าน รณรงค์ให้มีการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีแผนติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ และมีการประสานงานกับหน่วยงานสนับสนุนเช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อพัฒนาความรู้ทางวิชาการตลอดจนเทคนิควิธีการดำเนินงานใหม่ๆ อยู่เสมอ

คณะกรรมการดูแลระบบบริการอาหารในโรงเรียน ควรประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่ายในโรงเรียนเพื่อให้การดูแลคุณภาพของการดำเนินงานครอบคลุมทุกด้าน ตลอดจนทำโครงการและวางแผนแก้ปัญหาให้เป็นไปโดยสะดวก บุคคลซึ่งควรพิจารณาให้เป็นคณะกรรมการพัฒนาระบบบริการอาหารในโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายโภชนาการ ผู้ประกอบอาหาร หัวหน้าฝ่ายอนามัยโรงเรียน ครูผู้ดูแลโรงอาหาร

1.1 การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน ให้มีการบรรจุ วิชาด้านสุขภาพอาหารและด้านโภชนาการ ผสมผสานในหลักสูตรที่เกี่ยวกับด้านปริกาศศึกษา

1.2 ให้มีการจัดสรรงบประมาณ ในส่วนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงด้านอาหารและโภชนาการให้ได้มาตรฐาน และมีการผลิตสื่อการสอนด้านโภชนาการ และสุขภาพอาหาร

3. การอบรมให้ความรู้ด้านโภชนาการแก่กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดระบบบริการอาหารในโรงเรียน เช่นครูโภชนาการ นักเรียน ผู้ประกอบอาหาร

4. การติดตามประเมินผลการบริหารงานโภชนาการ สามารถดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรก เป็นการติดตามประเมินผลในระหว่างการดำเนินงานปรับปรุง ประเมินผลทางด้านโภชนาการ โดยใช้วิธีชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และตรวจสุขภาพทั่วไปของนักเรียน ระยะที่สอง เป็นการประเมินผลการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพ ซึ่งได้รับการยอมรับการประเมินและมีการตรวจรับรองมาตรฐาน

5. การประเมินผลการบริหารงานโภชนาการ เมื่อคณะกรรมการพัฒนาระบบการบริหารงานโภชนาการสามารถปรับปรุงงานโภชนาการให้ได้มาตรฐานแล้วควรเสนอให้เจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเข้าตรวจสอบเพื่อตัดสินมาตรฐาน และรับรองมาตรฐาน และดำเนินการตรวจสอบทุกปีเพื่อรักษามาตรฐานไว้¹⁰

ปัญหาที่พบในเด็กวัยเรียน

เด็กในวัยเรียนขาดอาหารกลางวันและอาหารมื้อเช้า ซึ่งมีผลทำให้เด็กในวัยเรียนมีสุขภาพอ่อนแอ ไม่มีสมาธิในการเรียน เรียนไม่ดี สอบตก หรือเรียนไม่จบ ต้องออกกลางคัน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องหาทางป้องกันและแก้ปัญหาด้านการบริหารงานโภชนาการให้เด็กเห็นความสำคัญของการรับประทานอาหารเช้า อาหารกลางวัน และเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ เด็กต้องการอาหารให้เพียงพอต่อการเจริญเติบโต เด็กในวัยนี้ จะชอบรับประทานขนมมากกว่าอาหาร บางครั้งอาจเพลินกับการเล่นจนลืมรับประทานอาหารเช้า ดังนั้นครูผู้สอนต้องให้ความเอาใจใส่ ควบคุมดูแลใกล้ชิดให้เด็กรับประทานอาหารเช้า ที่มีคุณค่าทางสารอาหารครบและปริมาณที่เหมาะสม แต่ไม่ควรบังคับขู่เข็ญ พอถึงมื้ออาหารก็จัดให้พร้อมให้เด็กช่วยตัวเอง ถ้าเด็กไม่รับประทานอาหารเช้าก็ไม่ให้อาหารอื่นเขารู้สึกหิวและรับประทานอาหารเช้าในมื้อต่อไปได้มากขึ้น และควรควรสร้างนิสัยการบริโภคอาหารที่ถูกต้อง ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับอาหารและโภชนาการของแฮร์ริสและโรบินส์ (Harris Don Robins) เป็นหนังสือตำราภาษาอังกฤษที่ได้เขียนไว้ใน Nutrition in Catering ได้เสนอเรื่ององค์ประกอบของร่างกายมนุษย์ ซึ่งได้รับสารอาหารครบต้องประกอบด้วย น้ำประมาณ 70% ไขมัน 15% โปรตีน 12% คาร์โบไฮเดรต 2.5% และแร่ธาตุอื่นๆ

นอกจากนี้แฮร์ริส ดอน โรบินส์ (Harris Don Robins) ได้เสนอแนวความคิดว่าการบำรุงรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงต้องได้รับสารอาหารและโภชนาการที่ถูกต้องมีคุณค่าอาหารสูง มีความสมดุล ทั้งสารอาหารครบทุกหมู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพิถีพิถันในการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าและเพิ่มอาหารส่งเสริมสุขภาพและผู้ดำเนินการด้านการบริการอาหารและโภชนาการในโรงเรียนเป็นพิเศษจากแนวคิดของแฮร์ริสและดอน จะเห็นว่าทุกประเทศไม่ว่าในยุโรปหรือทวีปเอเชีย ต่างก็เห็นความสำคัญของการดูแลเอาใจใส่ด้านอาหารและโภชนาการของโรงเรียน ผู้บริหารควรจัดให้มีการควบคุมการประกอบอาหารของบุคลากร โดยให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการให้รู้จักการประกอบอาหารประจำวันด้วยอาหารหลายๆ ประการ¹¹

¹⁰ เรื่องเดียวกัน , 1.

¹¹ Harris Don Robin, Nutrition in Catering (London:Heinemann, 1985),2.

วิสัยทัศน์การบริหารงาน

การบริหารกิจการใดๆที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะสุขในยุคโลกาภิวัตน์มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพจึงจะทำให้กิจการ ธุรกิจต่างๆ เหล่านั้นดำเนินไปด้วยดี และบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วไร้พรมแดนและส่งผลกระทบต่อกระเทือนไปทั่วโลก

ความหมายของการบริหาร

นักวิชาการบริหารจัดการได้ให้ความหมายของการบริหารไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้ โรบบินส์ และคอลลเตอร์ (Robbins and Coulter) ได้ให้ความหมายของการบริหาร (management) ว่าเป็นกระบวนการประสานงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล¹² โบวี และคณะ (Bovee et.al.) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การโดยการวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (organizing) การนำ (leading) และการควบคุม (controlling) มนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากร ข้อมูลขององค์การ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล¹³ มัลลิกา ต้นสอน กล่าวว่า การบริหาร (management) เป็นกระบวนการในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสั่งการและทำงานร่วมกับผู้อื่น¹⁴

ในการเรียงเรียงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเรื่องของคุณภาพ และการบริหารงาน โภชนาการให้มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารต้องคำนึงถึงแนวทางปฏิบัติในการนำวิธีการบริหารให้มีคุณภาพมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การปฏิบัติงานตามภารกิจบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ อันแสดงให้เห็นถึงระดับคุณภาพของการบริหารงานโภชนาการของโรงเรียนอย่างมีคุณภาพ คำว่า “คุณภาพ (quality)” หมายถึง ลักษณะบุคคล หรือสิ่งของที่มีมาตรฐานตามที่กำหนด หรือมีคุณสมบัติที่ดีเป็นที่ยอมรับและพึงพอใจในสังคม

สำหรับการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชนนั้น สามารถนำขั้นตอนของวงจร เดมมิงหรือวงจรพีดีซีเอ (PDCA) มาเป็นเครื่องมือในการควบคุมคุณภาพ โดยปฏิบัติตามขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง P เป็นตัวอย่างของ Plan ซึ่ง หมายถึง

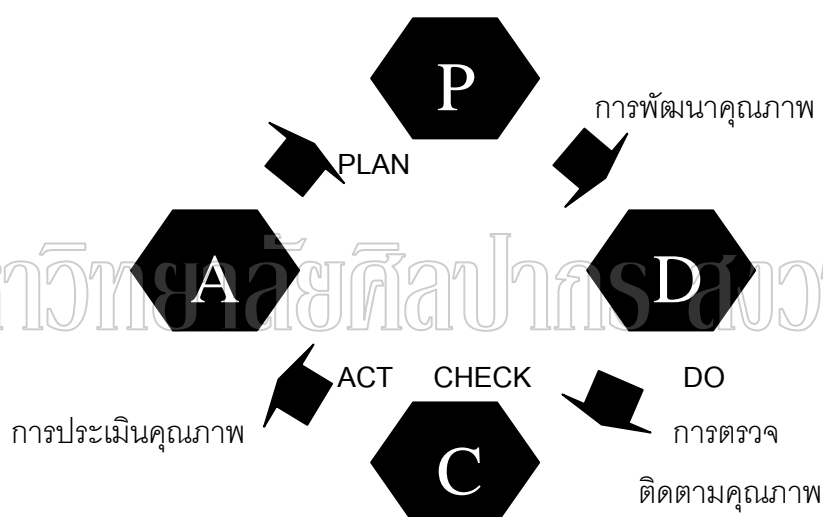
¹² Stephen P. Robbins and other, Management, 7th ed (New jersey : Pretice Hall, 2002),6.

¹³ Courtl Bovee et.al, Management (New York:McGraw-Hill.1993):5.

¹⁴ มัลลิกา ต้นสอน, การจัดการยุคใหม่ (กรุงเทพฯ:เอ็กสเปอร์เน็ท, 2544), 9.

การวางแผนก่อนการลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนที่สอง D เป็นตัวอย่างของ Do ซึ่งหมายถึง การลงมือปฏิบัติ ตามแผนที่วางไว้ ขั้นตอนที่สาม C เป็นตัวอย่างของ Check ซึ่งหมายถึง การตรวจสอบว่า การปฏิบัติงานนั้นเป็นไปตามที่วางแผนไว้หรือไม่ ขั้นตอนที่สี่ A เป็นตัวอย่างของ Act ซึ่งหมายถึง การตั้งมาตรฐานสำหรับภารกิจที่ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้และประสบความสำเร็จ และหากปฏิบัติ แล้วไม่สำเร็จตามแผนที่วางไว้ก็ต้องแก้ไขปรับปรุง ให้เป็นไปตามแผนนั้นให้ได้ นั่นคือผลสำเร็จ ในการบริหารงานโชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

ทั้งนี้ แนวทางการบริหารจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (behavior management approach) ได้มีการศึกษาค้นคว้าหลายแนวคิด โดยมุ่งเน้นการตัดสินใจความเป็นผู้นำ และการ ยอมรับอำนาจของสติปัญญาซึ่งเกิดจากประสบการณ์ในการ จัดการ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพาเรโต

แผนภูมิที่ 3 แสดงวงจรการทำงานของระบบตามวงจรเดมिंग

ที่มา : วีรพจน์ ลือประเสริฐกุล, แนวคิดการบริหารแบบที่คิวเอ็ม (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2540), 211 – 216.(อัดสำเนา).

การวางแผน (plan) หมายถึงรวมถึงการกำหนดเป้าหมาย / วัตถุประสงค์การดำเนินงาน วิธีการ และขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงาน บรรลุเป้าหมายในการวางแผนจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบายในการวางแผน วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วองค์กร การวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐาน ของวิธีการทำงาน หรือ เกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ไปพร้อมกันด้วยข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้ จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบได้ว่า การปฏิบัติงานเป็นไปตาม

มาตรฐานที่ได้ระบุไว้ในแผน รอบบิลส์และคัลเตอร์ (Robbins and Coulter) ให้แนวคิดว่าการวางแผนเป็นกระบวนการกำหนดเป้าหมายขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและการกำหนดแผนย่อย เพื่อการประสานงานขององค์กรโดยรวม การวางแผนจึงเกี่ยวกับผลลัพธ์ คือ เป้าหมายของสิ่งที่กระทำและวิธีการปฏิบัติ¹⁵

การปฏิบัติ (do) หมายถึง การปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใดๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่างๆของสภาพงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อนในกรณีที่เป็นงานประจำที่เคยปฏิบัติหรือเป็นงานเล็กน้อยอาจใช้วิธีการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง แต่ถ้าเป็นงานใหม่ หรือ งานใหญ่ที่ต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก อาจต้องจัดให้มีการฝึกอบรมก่อนที่จะปฏิบัติจริง การปฏิบัติจะต้องดำเนินไปตามแผน วิธีการ และขั้นตอน ที่ได้กำหนดไว้ และจะต้องเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

การตรวจ (check) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนหรือไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญ เนื่องจากการดำเนินงานใดๆ มักเกิดปัญหาแทรกซ้อนที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน การติดตามการตรวจสอบ และการประเมินปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของการดำเนินงานต่อไปในการตรวจสอบและการประเมินการปฏิบัติงานจะต้องตรวจสอบด้วยการปฏิบัตินั้นเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของงาน

การปรับปรุง (Act) เป็นกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้วการปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วนเฉพาะหน้า หรือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม การปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานที่ต่างจากเดิมเมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย

การบริหารงานในระดับต่างๆ ทุกระดับตั้งแต่เล็กที่สุดคือการปฏิบัติงานประจำวันของบุคคลคนหนึ่งจนถึงโครงการในระดับใหญ่ที่ต้องใช้กำลังคนและเงินงบประมาณจำนวนมากย่อมมี

¹⁵ รอบบิลส์และคัลเตอร์, การจัดการและพฤติกรรมองค์กร, วิรัช สงวนวงษ์วาน แปล (กรุงเทพฯ:เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า จำกัด,2546),12.

กิจกรรม PDCA เกิดขึ้นเสมอ โดยมีการดำเนินกิจกรรมที่ครบวงจรบ้างไม่ครบวงจรบ้างแตกต่างกันตามลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในแต่ละองค์กรจะมีวงจร PDCA อยู่หลายๆ วง วงใหญ่ที่สุดคือ วงที่มีวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรเป็นแผนงาน (P) แผนงานวงใหญ่ที่สุดนี้อาจครอบคลุมระยะเวลาต่อเนื่องกันหลายปีจึงจะบรรลุผล การจะผลักดันให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปรากฏเป็นจริงได้จะต้องปฏิบัติ (P) โดยนำแผนยุทธศาสตร์มากำหนดเป็นแผนการปฏิบัติงาน ประจำปีของหน่วยงานต่างๆ ขององค์กรแผนการปฏิบัติงานประจำปีจะก่อให้เกิดวงจร PDCA ของหน่วยงานขึ้นใหม่ หากหน่วยงานมีขนาดใหญ่ มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ก็จะต้องแบ่งกระจายความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานต่างๆ ทำให้เกิดวงจร PDCA เพิ่มขึ้นอีกหลายๆ วง โดยมีความเชื่อมโยงและซ้อนกันอยู่ การปฏิบัติงานของหน่วยงาน ทั้งหมดจะรวมกันเป็น (D) ขององค์กรนั้น ซึ่งองค์กรจะต้องทำการติดตามตรวจสอบ (C) และแก้ไขปรับปรุงจุดที่เป็นปัญหาหรืออาจต้องปรับแผนใหม่ในแต่ละปี (A) เพื่อให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวนั้นปรากฏเป็นจริงและทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ¹⁶

มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันวิจัยสังคม

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

โรงเรียนอนุบาลเอกชนหมายถึง โรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนระดับอนุบาล ก่อนประถมศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

เด็กวัยอนุบาล คือ เด็กตั้งแต่เกิดจนถึง 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคมและบุคลิกภาพ ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจะมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความพร้อมของเด็กที่จะพัฒนาตนเองในขั้นต่อไปให้บรรลุถึงศักยภาพแห่งพัฒนาการหลักการจัดอนุบาลศึกษานี้จึงรวมหลักการตั้งแต่เด็กทารกจนถึงระดับอนุบาล เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและบูรณาการพัฒนาการของเด็ก เด็กอนุบาลจะเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จากสภาพแวดล้อมรอบตัว จากรูปธรรมมากกว่านามธรรม การมีส่วนร่วมและลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้น การจัดการศึกษาให้เด็กวัยนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงควรรนำวิชาต่างๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกันเป็นกิจกรรมที่ได้สัดส่วนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเด็ก นอกจากนี้ยังจัดกิจกรรมในรูปแบบของการเล่นที่จะทำให้เด็กสนุกสนาน

¹⁶วีรพจน์ ลือประเสริฐกุล, แนวคิดการบริหารแบบที่คิวเอ็ม (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2540), 211 – 216.(คัดสำเนา).

เกิดการค้นพบ ตลอดจนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดังนั้นหลักการจัดอนุบาลศึกษาที่ดีจึงเป็นแนวทางที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาอนุบาลให้สูงมากที่สุด และดีที่สุดถึงแม้จะปฏิบัติให้ครบทั้งหมดได้ยากแต่โรงเรียนก็สามารถจัดทำกิจกรรมอื่นทดแทนได้ อยู่ที่ว่าพัฒนาตนเองของบุคลากรในโรงเรียนเป็นสำคัญ ให้สามารถจัดอนุบาลศึกษาได้อย่างถูกต้อง โดยอาศัยผลการวิจัย และทฤษฎีพัฒนาการเด็กอย่างแท้จริงเพื่อให้เด็กแต่ละคนพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของตน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเรื่องของสุขภาพที่แข็งแรงของเด็กก็ขึ้นอยู่กับการบริหารโภชนาการที่ดี และการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพจะเป็นผลให้เด็กมีพัฒนาการทางร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์และส่งผลต่อสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม ตลอดจนบุคลิกภาพของเด็กให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ผู้บริหารจึงไม่ควรมองข้ามปัญหาด้านการบริหารงานโภชนาการและดำเนินการพัฒนางานบริหารงานโภชนาการของโรงเรียนอนุบาลเอกชนให้บรรลุผลสำเร็จต่อไปในอนาคต

การดำเนินงานของโรงเรียนเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เป็นองค์การที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติ บริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 มีมีโครงสร้างประกอบด้วย 6 กลุ่ม 1 หน่วย ได้แก่ กลุ่มอำนวยการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา หน่วยตรวจสอบภายในจำนวนโรงเรียนเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 มี 24 โรง จำแนกเป็นระดับอนุบาล ศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พุทธชาติ นาคเรือง ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐานในโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า 1. นักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐานส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง เป็นบุตรคนที่ 1 ในจำนวนพี่น้อง 2 คน มีความรู้อยู่ในระดับค่อนข้างดี มีทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมอยู่ในระดับดี 2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน พบว่า ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ เพศและทัศนคติต่อการบริโภคอาหาร ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ อำนาจในการซื้ออาหาร รายได้ของนักเรียนและรายได้ของครอบครัว ปัจจัยเสริม ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้ปกครองและการรับรู้สื่อโฆษณา 3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ประกอบด้วย 3.1) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ เพศ ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร

ทัศนคติต่อการบริโภคอาหารและความเชื่อต่อภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอายุลำดับการเป็นบุตร จำนวนพี่น้องและขนาดของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

3.2) ปัจจัยเชื้อ ได้แก่ อำนาจในการซื้ออาหารและสถานที่ที่เชื่อต่อการออกกำลังกาย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายได้ของครอบครัว รายได้ของนักเรียนและแหล่งขายอาหาร ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร

3.3) ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารของผู้ปกครอง การรับรู้สื่อโฆษณา และพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการปฏิบัติต่อเด็กของผู้ปกครองเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร อายุของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาและอาชีพของผู้ปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร¹⁷

รุ่งทิพย์ มั่นคง ศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานตามกิจกรรมเฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ของอาสาสมัครสาธารณสุข อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์การปฏิบัติงานตามกิจกรรมเฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีของอสม. พบว่า ระดับการปฏิบัติงานที่ครบตามเกณฑ์ 4 ครั้ง/ปี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการปฏิบัติงานที่ครบตามเกณฑ์มากที่สุด คือ การบันทึกผลการชั่งน้ำหนักในสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ส่วนการปฏิบัติงานที่ครบตามเกณฑ์น้อยที่สุด คือ การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลัก เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กขาดสารอาหาร โดยเฉพาะการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล พัฒนาการตำบลและครู¹⁸

สิริมนต์ ชายเกตุ ศึกษาวิจัยเรื่องการสำรวจภาวะโภชนาการในเด็กวัยเรียน ตำบลปากพลี อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พบผลการบริโภคนิสัยเกี่ยวกับอาหารทอดร้อยละ 67.3 บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปร้อยละ 63.4 ลูกอมร้อยละ 60.7 ขนมขบเคี้ยวร้อยละ 60.4 นอกจากนี้พบนักเรียนร้อยละ 43.1 ไม่ดื่มนม ผลการศึกษาคุณภาพอาหาร พบว่า ส่วนใหญ่รับประทานอาหาร

¹⁷ พุทธชาติ นาคเรือง, “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐานในโรงเรียน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2541),ง.

¹⁸ รุ่งทิพย์ มั่นคง, “การปฏิบัติงานตามกิจกรรมเฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ของอาสาสมัครสาธารณสุข อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น ,2542),ง.

ครบ 5 หมู่ ปริมาณสารอาหารหลักและพลังงานจากอาหารที่ได้รับโดยเฉลี่ยจากการรับประทาน อาหาร และผลจากการศึกษาภาวะโภชนาการของนักเรียนจากการใช้เกณฑ์น้ำหนักตามเกณฑ์ ส่วนสูง พบว่าอยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 68.1 การประเมินโดยใช้เกณฑ์ส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ พบว่า อยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 68.1¹⁹

กมลวรรณ ลูกเสือ ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดบริการอาหารและ โภชนาการแก่เด็กวัยอนุบาลของโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า สภาพการจัดบริการอาหารและ โภชนาการของโรงเรียนส่วนใหญ่มีครูโภชนาการเป็นผู้กำหนดรายการอาหารไว้ล่วงหน้าโดยเน้น คุณค่าและปริมาณของอาหารที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ อาหารของเด็กเน้นการใส่สีสังตาม ธรรมชาติ โดยรูปแบบการจัดบริการจะเป็นอาหารจานเดียวสลับกับอาหารชุด โรงเรียนส่วนใหญ่มี สถานที่ประกอบอาหารและสถานที่รับประทานอาหารเป็นสัดส่วน ซึ่งมีอุปกรณ์ต่างๆ เพียงพอและ เหมาะสม ครูประจำชั้นและครูเวรในแต่ละวันจะคอยดูแลในขณะที่ได้รับประทานอาหาร และ ปัญหาการจัดบริการอาหารและโภชนาการส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่อยู่ในระดับ ปานกลาง คือ อาหารสดและอาหารแห้งที่ใช้ประกอบอาหารมีราคาแพง รองลงมาคือ โรงเรียนจัด รายการอาหารซ้ำกันหลายครั้ง โรงเรียนมีพื้นที่ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก นอกจากนี้ครูมีงาน ประจำมากจนไม่มีเวลามาช่วยจัดบริการอาหารแก่เด็ก²⁰

นารีรัตน์ บุญลักษณะ ศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบการบริโภคผักและผลไม้ และ พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียน ก่อนและหลังการใช้สื่อ ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัย ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการบริโภคผักและผลไม้เพิ่มมากขึ้นทุกสัปดาห์ตลอดการศึกษา ส่วน พัฒนาการด้านสติปัญญา พบว่า มีผลการทดสอบความสามารถด้านสติปัญญาหลังการใช้สื่อ มากกว่าก่อนการใช้สื่อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01²¹

¹⁹ สิริมนต์ ชายเกตุ, “ การสำรวจภาวะโภชนาการในเด็กวัยเรียน ตำบลปากพลี อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542),ง.

²⁰ กมลวรรณ ลูกเสือ, “สภาพและปัญหาการจัดบริการอาหารและโภชนาการแก่เด็กวัยอนุบาลของโรงเรียน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544),ง.

²¹ นารีรัตน์ บุญลักษณะ, “การเปรียบเทียบการบริโภคผักและผลไม้ และ พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียน ก่อนและหลังการใช้สื่อ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544),ง.

ณัฐลิตี ทิพย์ธรรม ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรู้โภชนาการและการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ด ของนักเรียน โรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างชอบรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดเนื่องจากสถานที่สะอาด รสชาติของอาหารแปลกใหม่ การโฆษณาและมีบริการส่งถึงบ้าน รวมทั้งมีของแถม ซึ่งสรุปว่าเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมจากวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าอาหารฟาสต์ฟู้ดมีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ ให้สารอาหารไม่สมดุลตามที่ร่างกายต้องการ ส่วนความรู้ด้านโภชนาการกับการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ด พบว่ากลุ่มตัวอย่างทุกระดับความรู้ (ต่ำ ปานกลาง และสูง รับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดสัปดาห์ละครั้ง ใช้บริการที่ร้านและใช้บริการร่วมกันเพื่อน และจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ด พบว่า ความรู้กับความชอบและการเลือกรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ด ไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนความรู้กับชนิดของอาหารฟาสต์ฟู้ดที่ชอบรับประทาน จำนวนครั้งที่รับประทาน/สัปดาห์ ลักษณะการใช้บริการและบุคคลที่ร่วมใช้บริการ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .05²²

เบญญาภา กาลเขว่า ศึกษาวิจัยเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารและภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจน ในเขตพื้นที่ยากจน ของตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนไม่มีความมั่นคงทางด้านอาหาร เมื่อพิจารณาจากปริมาณ คุณภาพและความปลอดภัย โดยเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนมากได้รับปริมาณไขมัน โปรตีนและเหล็กจากสัตว์น้อยกว่าเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านความถี่การบริโภคอาหาร พบว่า ทั้งสองกลุ่มบริโภคอาหารไม่ครบ 5 หมู่ใน 1 วัน และเด็กกลุ่มแรกมีการบริโภคเนื้อสัตว์และไขมันน้อยกว่าเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนไม่มีความปลอดภัยด้านอาหาร โดยเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนมากมีการบริโภคอาหารสุกใหม่ๆ มีภาชนะอุปกรณ์ใส่อาหาร และสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมถูกสุขลักษณะ น้อยกว่าเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนมาก มีการขาดแคลนอาหารสูงกว่าเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับความปลอดภัย การขาดแคลนอาหารและข้าวของครัวเรือนและสอดคล้องกับภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งพบว่าเด็กในครัวเรือนยากจนมากมีภาวะขาดสารอาหารมากกว่าเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่ว่าจะใช้ดัชนีชี้วัดน้ำหนักตามเกณฑ์อายุ ส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ และ

²² ณัฐลิตี ทิพย์ธรรม, “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้โภชนาการและการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ด ของนักเรียน โรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงใหม่” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545),ง.

น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผอมและภาวะเตี้ย ซึ่งเป็นภาวะขาดสารอาหารแบบเฉียบพลันและเรื้อรัง พบในเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนมากร้อยละ 21.9 สูงกว่าเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนปานกลางซึ่งมีเพียงภาวะเตี้ย ร้อยละ 3.1 และเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจนมากที่ใช้วิธีแก้ไขปัญหานิยามขาดแคลนอาหารในระดับรุนแรงเป็นกลุ่มเดียวกับที่มีภาวะขาดสารอาหารแบบเรื้อรังและรุนแรง²³

คำปุ่น จันโนนม่วง ศึกษาวิจัยเรื่องแบบแผนการบริโภคและคุณค่าทางโภชนาการของอาหารว่าง ระหว่างเด็กขาดสารอาหารและเด็กปกติ อายุ 2-6 ปี ในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า เด็กทั้งสองกลุ่มนิยมบริโภคอาหารว่างมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์ขนมขบเคี้ยวในระหว่างมื้อเช้า-เที่ยง แต่กลุ่มเด็กขาดสารอาหารบริโภคก่อนอาหารมื้อหลัก น้อยกว่า 1 ชั่วโมง บ่อยครั้งกว่าเด็กปกติ และกลุ่มเด็กขาดสารอาหารได้รับปริมาณพลังงานจากอาหารว่างน้อยกว่ากลุ่มปกติ และต่ำกว่าร้อยละ 15 ของปริมาณที่ควรได้รับประจำวัน เด็กทั้งสองกลุ่มได้รับอาหารว่างที่มีโปรตีนต่ำ แต่ไขมันและคาร์โบไฮเดรตสูง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ขนมขบเคี้ยวให้ปริมาณโซเดียมสูงและไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ-สังคมกับภาวะโภชนาการ รวมถึงไม่พบความแตกต่างของความรู้เรื่องขนมขบเคี้ยวของผู้เลี้ยงดูเด็กทั้งสองกลุ่ม การป้องกันการขาดสารอาหารในเด็กวัยก่อนเรียนควรทำความเข้าใจกับผู้เลี้ยงดูเด็กเกี่ยวกับการส่งเสริมให้เด็กได้รับแบบแผนการบริโภคอาหารว่างที่เหมาะสม²⁴

ฐิติพร เทียรฆนิธิกุล ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของครอบครัวกับภาวะโภชนาการของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลแพะ ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 72.82 ของนักเรียนมีภาวะโภชนาการปกติ และร้อยละ 13.59 มีภาวะโภชนาการเกินเกณฑ์และต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าว ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของครอบครัวกับภาวะโภชนาการของนักเรียนพบว่า สมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกที่อยู่บ้านเดียวกัน อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ การจัดหาอาหารสำหรับบุตรหลาน และนิสัยการกินและการปฏิบัติตัวของผู้ปกครองไม่มีความสัมพันธ์กับ

²³ เบญญาภา กาลเซว้า, “ความมั่นคงทางด้านอาหารและภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจน ในเขตพื้นที่ยากจน ของตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546), ง.

²⁴ คำปุ่น จันโนนม่วง, “แบบแผนการบริโภคและคุณค่าทางโภชนาการของอาหารว่างระหว่างเด็กขาดสารอาหารและเด็กปกติ อายุ 2-6 ปี ในจังหวัดร้อยเอ็ด” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546), ง.

ภาวะโภชนาการของนักเรียน เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า การใช้ผงชูรสปรุงอาหารในครอบครัวและการดื่มน้ำเต้าหู้ มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของนักเรียน²⁵

วีราภรณ์ พุทธรังค์ ศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้ทางโภชนาการและการจัดเตรียมอาหารของผู้ปกครองให้กับเด็กระดับอนุบาล ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่ามีการรับรู้ทางโภชนาการและการจัดเตรียมอาหารของผู้ปกครองอยู่ในระดับดี เด็กส่วนใหญ่มีน้ำหนักตามเกณฑ์ เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางโภชนาการและการจัดเตรียมอาหาร พบว่า ผู้ปกครองของเด็กที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มีการรับรู้ดีกว่าผู้ปกครองกลุ่มเด็กน้ำหนักตามเกณฑ์ และน้ำหนักเกินเกณฑ์²⁶

งานวิจัยต่างประเทศ

ปีเก้ แมกนัส (Pyke Magnus) ศึกษาเรื่องคุณค่าทางโภชนาการของนม พบว่า นมเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญ และมีกรดอะมิโนที่จำเป็นต่อร่างกาย ในปริมาณที่พอเหมาะ นมประกอบด้วยแคลเซียม และวิตามินดี ซึ่งในวิตามินดีจะช่วยในการดูดซึมแคลเซียม และวิตามินเอของร่างกาย รวมทั้งนมยังเป็นแหล่งของวิตามิน บี,เอ และไนอาซิน²⁷

โรเบิร์ต ออร์ ไวท์ (Robwet Orr Whyte) ศึกษาเรื่องโภชนาการแห่งชนบทในเอเชีย มรสุมพบว่า ชาวชนบทในเอเชียทั้งเด็กและผู้ใหญ่เกือบทั้งหมดใช้ข้าวเป็นอาหารหลัก และได้สารอาหารประเภทอื่นที่มีความจำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกายน้อย เช่นอาหารโปรตีน เนื่องจากความสามารถในการเพิ่มผลผลิตทางอาหารจากโปรตีนมีจำกัด ซึ่งทำให้การได้รับโปรตีนไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย²⁸

²⁵ จูติพร เทียรณนิภูกุล, “ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของครอบครัวกับภาวะโภชนาการของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลแพะ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ,2546),ง.

²⁶ วีราภรณ์ พุทธรังค์, “การรับรู้ทางโภชนาการและการจัดเตรียมอาหารของผู้ปกครองให้กับเด็กระดับอนุบาล” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ,2547),ง.

²⁷ Pyke Magnus ,Nutrition (Great Britain :The English University , 1975) , 135.

²⁸ Robwet Orr Whyte , Rural Nutrition in Monsoon Asia (London : Oxford University ,1977),152.

โรบิน (Robins) ได้ศึกษาเรื่องโภชนาการที่เหมาะสมต่อความต้องการ พบว่าการบำรุงรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงต้องได้รับอาหารและโภชนาการที่ถูกต้องและมีคุณค่าอาหารสูงมีความสมดุลทั้งสารอาหารครบทุกหมู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพิถีพิถันในการบริโภคอาหารที่มีคุณค่า และควรเพิ่มอาหารส่งเสริมสุขภาพและผู้ดำเนินการด้านการบริการอาหารต้องเป็นผู้มีความรู้ด้านอาหารโภชนาการระดับมืออาชีพ โดยเฉพาะโรงเรียนควรให้ความสนใจและห่วงใยด้านการบริการอาหารและโภชนาการแก่นักเรียนเป็นพิเศษ²⁹

ทรอไอโน้ และ คณะ (Troiano and other) ที่ศึกษาแนวทางสำหรับเด็กและวัยรุ่นเกี่ยวกับภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วน พบว่า การเจริญเติบโตและภาวะโภชนาการของเด็กเป็นเครื่องบ่งชี้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ โดยภาวะโภชนาการของเด็กจะมีแนวโน้มในด้านภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนและส่วนสูงของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงน้อย³⁰

ฮักริช และคณะ (Hughes and other) ที่ศึกษาแนวทางในการเจริญเติบโตในอังกฤษและสก็อตแลนด์ พบว่า ส่วนสูงของเด็กในประเทศที่พัฒนาแล้วมีการเปลี่ยนแปลงน้อย เนื่องจากเด็กได้มีการเติบโตอย่างเต็มศักยภาพแล้วต่างจากเด็กในประเทศที่กำลังพัฒนาหากได้รับอาหารและโภชนาการและการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องส่งเสริมให้มีการเติบโตด้านร่างกายอย่างเต็มศักยภาพ ส่วนสูงของเด็กจะยังเพิ่มขึ้นได้มาก³¹

วอเทอร์โลว์ (waterlow) ที่ศึกษาการประเมินและการแบ่งเป็นหมวดหมู่ของภาวะขาดแคลนอาหารพลังงานโปรตีนในเด็ก พบว่า ดัชนีน้ำหนักตามเกณฑ์อายุมีข้อจำกัด เนื่องจากไม่สามารถแยกแยะได้ระหว่างการขาดสารอาหารแบบฉับพลันและแบบเรื้อรัง นอกจากนี้เด็กอายุเดียวกันที่มีโครงสร้างของกระดูกต่างกันมีส่วนสูงแตกต่างกันไม่สามารถจะแยกออกได้ด้วยดัชนีน้ำหนักตามเกณฑ์อายุ เด็กจะถูกประเมินว่า มีภาวะโภชนาการระดับเดียวกันทั้งหมด จึงแนะนำให้

²⁹ Harris D. Robins , Nutrition in Catering (Heinemann:London,1985), 2.

³⁰ R.P Troiano and other, "Overweight prevalence and trends for children and adolescents" The national health and nutrition Examination Suvery (Arch Pediatr Adolesc Med,1991),149.

³¹ J.M.Hughes and other, Trends in growth in England and Scotland (Arch Dis Child,1997),76.

ใช้น้ำหนักตามเกณฑ์อายุส่วนสูงในการประเมินภาวะขาดอาหารอย่างฉับพลันที่ทำให้มีน้ำหนักลดลงและมีภาวะผอม ดัชนีน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงจึงสะท้อนภาวะโภชนาการในปัจจุบัน³²

อีเล็กสัน และคณะ (Eriksson and other) ที่ศึกษาภาวะความเสี่ยงและความตายในวัยเด็กเกี่ยวกับโรคหัวใจตีบตัน พบว่า ภาวะความผอมแรกเกิดน้ำหนักขึ้นน้อยในวัยทารกแล้วอ้วนขึ้นในวัยเด็กจะเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคหัวใจแลหลอดเลือดเมื่อเป็นผู้ใหญ่³³

คาปูโต้ และคณะ (Caputo and other) ที่ศึกษาการวิเคราะห์โภชนาการโดยการยึดหลักโครงสร้างกราฟฟิก พบว่า ภาวะโภชนาการเป็นสาเหตุสำคัญของการตายในทารกและเด็ก อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ขัดขวางพัฒนาการและสติปัญญาของเด็กอีกด้วย³⁴

สรุป

โรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกายสติปัญญาและสุขภาพนักเรียน เพื่อการเจริญเติบโตทางสติปัญญา สะสมวิชาความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ครอบคลุมไปถึงด้านสุขภาพอนามัยและสุขนิสัยที่ดี การได้รับอาหารที่มีทั้งคุณค่า ความสะอาด ปลอดภัย จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาความแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งร่างกายและสมอง ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องจัดการบริหารงานโภชนาการของโรงเรียนให้มีคุณภาพตามกรอบแนวคิดของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้ คือ 1) การวางแผนงานโภชนาการ 2) การบริหารงานโภชนาการ 3) การพัฒนาส่งเสริมด้านงานโภชนาการ 4) การตรวจสอบติดตามผลการดำเนินการ และ 5) การประเมินผลงานโภชนาการ โดยการนำหลักการบริหารคุณภาพ PDCA มาใช้ในการบริหารงานโภชนาการอย่างเป็นระบบมีการวางแผนงาน (plan) การปฏิบัติตามแผน (do) การตรวจสอบคุณภาพ (check) และมี

³² J.C Waterlow, the assessment and classification of protein-energy malnutrition in children (Life skills Education in schools Geneva:Division of Mental Health,1998),87.

³³ J.G Eriksson and other, Catch – upgrowth in childhood and death from coronary heart disease (logitudinal study,BMJ,1999),318.

³⁴ A. Caputo and other, Undernutrition in Benin an analysis based on graphical models (Soc Sci Med,2003),56.

การพัฒนาส่งเสริมให้การทำงานดียิ่งขึ้น (act) มีการจัดบุคลากร ควบคุมดูแล และจัดองค์ประกอบด้านการสุขาภิบาลอาหารและโภชนาการอย่างเหมาะสมจะทำให้เกิดการจัดระบบการบริการด้านโภชนาการในโรงเรียนมีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลด้านอาหารที่ดีมีประโยชน์ให้กับเด็กนักเรียนได้บริโภคเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาพอนามัยแข็งแรงพร้อมที่จะดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน 2) เพื่อทราบแนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ใช้โรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 14 โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารและครูปฏิบัติงานโภชนาการ จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย รายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบและบรรลุจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนของการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

การจัดเตรียมโครงการคือ เป็นการศึกษานำคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบคุณภาพการบริหารและการดำเนินงานด้านโภชนาการ โดยวิธีการศึกษาจากเอกสาร หนังสือพิมพ์ วารสาร ตำรา บทความ ทฤษฎี รายงานการวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำโครงร่างงานวิจัยเสนอโครงร่างงานวิจัย เพื่อขอความเห็นชอบและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2

การดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยจัดสร้างเครื่องมือ ทดสอบและปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือแล้วนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นในขั้นตอนที่ 1 ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนตามที่กำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัยแล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูล นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการด้านโภชนาการโรงเรียน จำนวน 5 คน เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับแนวทางการบริหาร งานโภชนาการที่มีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

ขั้นตอนที่ 3

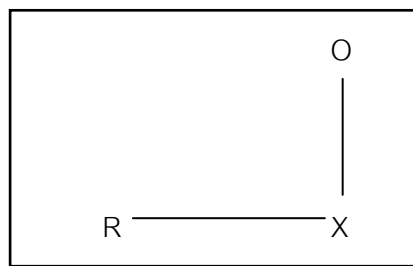
การรายงานผลการวิจัยเป็นขั้นตอนของการจัดทำร่างรายงานการวิจัยนำเสนอ คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงการแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมเสนอแนะเพื่อนำมาจัดทำเป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อพิจารณาอนุมัติสำเร็จ การศึกษา

ระเบียบการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแผนแบบของการวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาพการณ์ ไม่มีการทดลอง (the one shot, non-experimental case study) แสดงเป็นแผนผัง (diagram) ดังนี้

- เมื่อ R หมายถึง ตัวอย่างที่ส่งมาเพื่อศึกษา
 X หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษา
 O หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนอนุบาลเอกชนที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 จำนวน 15 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน 14 โรงเรียน การเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลในส่วนของ การตอบแบบสอบถาม กำหนดโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ผู้ช่วยบริหาร 1 คน ครูผู้ปฏิบัติงาน 1 คน รวมทั้งสิ้น 42 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลที่เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

ลำดับ	โรงเรียน	กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล			
		ผู้บริหาร	ผู้ช่วยผู้บริหาร	ครูปฏิบัติงาน โภชนาการ	รวมผู้ให้ข้อมูล
1	โรงเรียนอนุบาลไพฑูริย์วิทยา	1	1	1	3
2	โรงเรียนอนุบาลสุโขทัย	1	1	1	3
3	โรงเรียนอนุบาลจันทรสว่างกุล	1	1	1	3
4	โรงเรียนอนุบาลศิริวรรณ	1	1	1	3
5	โรงเรียนอนุบาลเสริมปัญญา	1	1	1	3
6	โรงเรียนบำรุงวิทยา	1	1	1	3
7	โรงเรียนสว่างวิทยา	1	1	1	3
8	โรงเรียนบอสโกพิทักษ์	1	1	1	3
9	โรงเรียนเจริญศิลป์วิทยา	1	1	1	3
10	โรงเรียนอำนวยการวิทยายนครปฐม	1	1	1	3
11	โรงเรียนเพ็ญศิริ	1	1	1	3
12	โรงเรียนธรรมมาพิสมัย	1	1	1	3
13	โรงเรียนราษฎร์บำรุงวิทยา	1	1	1	3
14	โรงเรียนสหบำรุงวิทยา	1	1	1	3
รวม		14	14	14	42

สำหรับผู้ให้ข้อมูลตอนที่ 2 เป็นการให้ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 5 ท่าน

ตัวแปร

ในการวิจัย เรื่อง การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในครั้งนี้มีตัวแปรที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษา 2 ประเภท คือ ตัวแปรพื้นฐาน และตัวแปรที่ศึกษา รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรพื้นฐานเป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และการอบรมด้านโภชนาการ

2. ตัวแปรที่ศึกษาเป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชนตามแนวความคิดการจัดระบบของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข รายละเอียด ดังนี้

2.1 การวางแผนงานโภชนาการ หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ วิธีการ และขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานให้ชัดเจนเป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นแนวทางเดียวกันทั่วทั้งองค์กร การวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานหรือเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ไปพร้อมกัน

2.2 การปฏิบัติงานโภชนาการ หมายถึง การปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้โดยศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่างๆ ของสภาพงานที่เกี่ยวข้อง การเรียนรู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การฝึกอบรมก่อนที่จะนำไปปฏิบัติจริง ตามแผน วิธีการ และขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้และจะต้องเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

2.3 การพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการ หมายถึง การจัดระบบการปรับปรุงบริหารให้เพิ่มคุณภาพของงานให้สูงขึ้นมีการพัฒนางานทุกด้านอย่างเป็นระบบมีการแก้ไขปรับปรุงและประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการและเทคนิควิธีการที่ใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ

2.4 การตรวจสอบติดตามผล การบริหารงานโภชนาการ หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินการที่มีขึ้น เพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนหรือมีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่าง การปฏิบัติงานทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนการหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพของการปฏิบัติงานมีการตรวจสอบ

2.5 การประเมินผลการบริหารงานโภชนาการ หมายถึง การวัดผลการปฏิบัติงาน การที่กำหนดมาตรฐานไว้เป็นการตั้งมาตรฐานสำหรับภารกิจซึ่งได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ว่า

ประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงไร และหากการปฏิบัติงานยังไม่บรรลุผลสำเร็จจะต้องหาทางแก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามเป้าหมายดำเนินการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

การบริหารงานโภชนาการในแต่ละด้านใช้วัฏจักรคุณภาพของเดมมิง(Deming) ดังนี้

1. การวางแผน (plan) หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน วิธีการและขั้นตอนที่จำเป็น เพื่อให้การดำเนินงาน

2. ปฏิบัติ (do) หมายถึง การปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงาน ใดๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่างๆ ของสภาพงานที่เกี่ยวข้อง

3. ตรวจสอบ (check) หมายถึง กิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนหรือไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญเนื่องจากการดำเนินงานใดๆ มักจะเกิดปัญหาแทรกซ้อนที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน

4. การปรับปรุง (Act) หมายถึง กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้ว การปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วนเฉพาะหน้าหรือการค้นหาคauseเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม การปรับปรุงอาจเป็นการนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานที่ต่างจากเดิม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับข้อคำถามที่กำหนดไว้ จึงกำหนดเครื่องมือเพื่อการวิจัยข้อมูล 2 ชนิด คือ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน จำนวน 1 ฉบับ 2) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการของโรงเรียนจำนวน 1 ฉบับ รายละเอียด ดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน จัดแบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และการอบรมด้านโภชนาการมีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของไลเคิร์ต (Likert's scale)¹ โดยกำหนดค่าระดับคะแนนของชั่งน้ำหนักเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าน้ำหนัก เท่ากับ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับมาก มีค่าน้ำหนัก เท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าน้ำหนัก เท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับน้อย มีค่าน้ำหนัก เท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนัก เท่ากับ 1 คะแนน

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนศึกษาศาสตร์ 2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานโภชนาการใน โรงเรียน จำนวน 5 คน

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอน ดังนี้
ขั้นที่ 1 ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชน และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลกำหนดโครงสร้างตามความเหมาะสม เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน (ดังรายชื่อในภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขโดยใช้เทคนิค IOC (Index of item objective congruence)

¹ Rensis Likert, อ้างถึง ใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ฟิงเกอร์ปริ้นแอนด้อมีเดียส์, 2538), 114-115.

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนละ 3 ชุด 10 โรงเรียน จำนวน 30 ชุด ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูโภชนาการ

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach)² โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น = 0.9597

ส่วนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบวิธีการสัมภาษณ์ และเลือกผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ข้อมูล หลังจากนั้นกำหนดข้อคำถามขอบเขตของตัวแปร และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในขั้นตอนแรกมาสร้างเป็นประเด็นคำถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลโดยการใช่แบบสอบถาม มีการดำเนินการ ดังนี้

1) นำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรถึงผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูโภชนาการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1

2) เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมา

3) ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม

สำหรับส่วนที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย แล้วไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม 2) จัดระเบียบข้อมูลและลงรหัส และ 3) นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science)

² Lee J. Cronbach, *Essentials of Psychological Testing*, 3rd ed. (New York: Harper & Row Publisher, 1974), 161.

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิเคราะห์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนโดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวความคิดของ เบสท์ (Best)³ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 แสดงว่า การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 แสดงว่า การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 แสดงว่า การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แสดงว่า การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 แสดงว่า การบริหารงานโภชนาการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหา (content analysis)³

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนวิจัย
สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อทราบการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน และ 2) เพื่อทราบแนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน โดยใช้สถานศึกษา จำนวน 14 โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูโภชนาการ รวม 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานโภชนาการตามแนวของกระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย กองสุขภาพิบาลอาหาร สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการสังเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

³ John W. Best, Research in Education (New York:Prentice, Inc., 1970), 87.

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน และ 2) แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน โดยใช้สถานศึกษา จำนวน 14 โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูโภชนาการ รวม 42 โดยส่งแบบถามไป 42 ฉบับ ได้คืนกลับมา 42 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการสังเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอผล การวิเคราะห์เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

ตอนที่ 3 แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 42 ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 14 คน ผู้ช่วยผู้บริหาร จำนวน 14 คน และครูโภชนาการ จำนวน 14 คน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และการอบรมด้านโภชนาการ รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1.ชาย	8	19.00
2.หญิง	34	81.00
รวม	42	100.00
อายุ		
1. 21 - 30 ปี	1	2.30
2. 31 - 40 ปี	13	31.00
3. 41 - 50 ปี	19	45.23
4. 50 ปีขึ้นไป	9	21.47
รวม	42	100.00
ระดับการศึกษา		
1.ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	2.40
2.ปริญญาตรี	29	69.00
3.ปริญญาโท	12	28.60
4.สูงกว่าปริญญาโท	-	-
รวม	42	100.00
ประสบการณ์ในการทำงาน		
1. 1 – 5 ปี	1	2.40
2. 6 – 10 ปี	14	33.30
3. 11 – 15 ปี	18	42.90
4. 15 ปีขึ้นไป	9	21.40
รวม	42	100.00
การอบรมด้านโภชนาการ		
1. 1-2 ครั้ง	21	50.00
2. 3 - 4 ครั้ง	19	45.20
3. 5 ครั้งขึ้นไป	2	4.80
รวม	42	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 81.00 เป็นเพศชาย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 อายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 45.23 รองลงมา อยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 และอยู่ระหว่าง 21-30 ปี น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 การศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 69.00 รองลงมาอยู่ในระดับปริญญาโท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 28.60 และต่ำกว่าปริญญาโท น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 ประสบการณ์ในการทำงาน อยู่ระหว่าง 11-15 ปี มากที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 42.90 รองลงมา อยู่ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 และตั้งแต่ 1-5 ปี น้อยที่สุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40 การอบรมด้านโภชนาการ จำนวน 1-2 ครั้ง มากที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมา จำนวน 3-4 ครั้ง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 และ 5 ครั้งขึ้นไป น้อยที่สุด จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80

ตอนที่ 2 การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

การวิเคราะห์ระดับการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล

เอกชน เพื่อตอบคำถามการวิจัย ข้อที่ 1 การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน อยู่ในระดับใด โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกรายด้าน และภาพรวมโดยการนำค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ตามแนวความคิดของเบสท์ (Best) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน โดยภาพรวม

(N = 14)

ลำดับ	การบริหารงานโภชนาการ	P		D		C		A		รวม		ระดับ
		(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	
1	การวางแผนงานโภชนาการ	3.57	0.65	3.36	0.63	3.29	0.61	3.14	0.66	3.34	0.54	ปานกลาง
2	การปฏิบัติงานโภชนาการ	3.50	0.65	3.07	0.47	3.14	0.53	3.00	0.55	3.18	0.48	ปานกลาง
3	การพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการ	3.36	0.63	3.21	0.58	3.21	0.58	3.00	0.55	3.20	0.51	ปานกลาง
4	การตรวจสอบติดตามผล	3.71	0.61	3.29	0.61	3.14	0.53	3.00	0.55	3.29	0.89	ปาน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	การบริหารงานโภชนาการ	P		D		C		A		รวม		ระดับ
		(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	
	การบริหารงานโภชนาการ											กลาง
5	การประเมินผลการบริหารงานโภชนาการ	3.64	0.63	3.36	0.63	3.14	0.53	3.00	0.55	3.29	0.49	ปานกลาง
	รวม	3.56	0.54	3.26	0.50	3.19	0.53	3.03	0.56	3.26	0.48	ปานกลาง
		มาก		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		

จากตารางที่ 3 การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$, S.D = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การวางแผนงานโภชนาการ ($\bar{X} = 3.34$, S.D = 0.54) การประเมินผลการบริหารงานโภชนาการ ($\bar{X} = 3.29$, S.D = 0.49)

การตรวจสอบติดตามผลการบริหารงานโภชนาการ ($\bar{X} = 3.29$, S.D = 0.89) การพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการ ($\bar{X} = 3.20$, S.D = 0.51) การปฏิบัติงานโภชนาการ ($\bar{X} = 3.18$, S.D = 0.48)

การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน จากการพิจารณา ระบบการบริหารคุณภาพ PDCA พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การวางแผน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D = 0.54) ส่วนการปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.26$, S.D = 0.50) การตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.19$, S.D = 0.53) และ การปรับปรุง ($\bar{X} = 3.03$, S.D = 0.56) อยู่ในระดับปานกลาง

การวิเคราะห์การการบริหารงานโภชนาการ สามารถวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยจำแนกเป็นรายด้าน ตั้งแต่ตารางที่ 4-8 ประกอบคำอธิบายแต่ละตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการอย่าง
มีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการวางแผนงานโภชนาการ

(n=14)

ลำดับ	การวางแผนงานโภชนาการ	P		D		C		A		รวม		ระดับ
		(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	
1	โรงเรียนมีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนกลยุทธ์และแนวปฏิบัติด้านโภชนาการ	3.40	0.54	2.90	0.60	3.20	0.65	3.00	0.43	3.13	0.55	ปานกลาง
2	โรงเรียนกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานโภชนาการ	3.38	0.42	3.3	0.34	3.25	0.56	3.50	0.33	3.36	0.41	ปานกลาง
3	มีการกำหนดวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานโภชนาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและนโยบาย	3.33	0.69	3.31	0.55	3.45	0.65	3.20	0.61	3.32	0.63	ปานกลาง
4	โรงเรียนมีแผนงาน โครงการ และการจัดกิจกรรม ด้านโภชนาการที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์	3.50	0.47	3.5	0.45	2.70	0.31	3.20	0.29	3.21	0.38	ปานกลาง
5	โรงเรียนกำหนดมาตรฐานวิธีการปฏิบัติงานโภชนาการที่ชัดเจน	3.65	0.61	3.34	0.69	3.40	0.58	3.48	0.59	3.50	0.62	มาก
6	มีการจัดทำเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ	3.50	0.35	3.50	0.57	3.49	0.32	3.53	0.37	3.51	0.40	มาก
รวม		3.57	0.65	3.36	0.63	3.29	0.61	3.14	0.66	3.34	0.54	ปานกลาง
		มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง						

จากตารางที่ 4 พบว่า การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการวางแผนงานโภชนาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.34$, S.D.=0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ข้อ และปานกลาง จำนวน 4 ข้อ

โดยมีการจัดทำเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.51$, S.D.=0.40) รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนกำหนดมาตรฐานวิธีการปฏิบัติงานโภชนาการที่ชัดเจน ($\bar{X}=3.50$, S.D.= 0.62) และ โรงเรียนมีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนกลยุทธ์และแนวปฏิบัติด้านโภชนาการมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.23$, S.D.= 0.41)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการปฏิบัติงานโภชนาการ

(n=14)

ลำดับ	การปฏิบัติงานโภชนาการ	P		D		C		A		รวม		ระดับ
		(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	
1	มีการศึกษาและจัดทำข้อมูลด้านโภชนาการที่เป็นปัจจุบัน	3.20	0.32	3.14	0.27	3.07	0.29	3.03	0.30	3.11	0.30	ปานกลาง
2	มีการศึกษาหาความรู้ด้านโภชนาการ	3.80	0.39	2.10	0.32	2.98	0.32	2.90	0.32	2.95	0.34	ปานกลาง
3	มีการฝึกอบรมด้านโภชนาการก่อนนำมาปฏิบัติจริง	4.40	0.54	3.50	0.60	3.40	0.60	3.00	0.39	3.56	0.53	มาก
4	การปฏิบัติงานโภชนาการเป็นไปตามแผนงานและโครงการ	3.20	0.54	3.07	0.68	2.95	0.38	3.19	0.43	3.10	0.50	ปานกลาง
5	การปฏิบัติงานโภชนาการเป็นไปตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนด	3.50	0.54	3.00	0.61	2.95	0.48	2.80	0.55	3.06	0.55	ปานกลาง
6	มีการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโภชนาการ	2.57	0.38	2.10	0.45	2.21	0.38	2.28	0.43	3.29	0.41	ปานกลาง
รวม		3.50	0.65	3.07	0.47	3.14	0.53	3.00	0.55	3.18	0.48	ปานกลาง
		มาก		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		

จากตารางที่ 5 พบว่า การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล เอกชน ด้านการปฏิบัติงานโภชนาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.18$, S.D.= 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ข้อ และปานกลาง จำนวน 5 ข้อ โดยมีการฝึกอบรมด้านโภชนาการก่อนนำมาปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.56$, S.D.=0.53) รองลงมา ได้แก่ มีการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโภชนาการ ($\bar{X}=3.29$, S.D.= 0.41) และมีการศึกษาหาความรู้ด้านโภชนาการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.23$, S.D.= 0.41)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการ (n=14)

ลำดับ	การพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการ	P		D		C		A		รวม		ระดับ
		(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	
1	การปฏิบัติงานโภชนาการเป็นไปตามแผนที่กำหนด	3.07	0.37	2.74	0.37	2.75	0.38	2.85	0.37	2.85	0.37	ปานกลาง
2	มีการศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโภชนาการ	3.00	0.37	2.82	0.29	3.00	0.41	2.99	0.29	2.95	0.34	ปานกลาง
3	โรงเรียนดำเนินการจัดระเบียบการบริหารงานด้านโภชนาการที่ชัดเจน	3.44	0.75	3.23	0.82	3.40	0.75	3.00	0.72	3.27	0.76	ปานกลาง
4	โรงเรียนมอบหมายงานให้กับบุคลากรตรงกับความรู้ความสามารถ ความถนัด และความชำนาญ	3.27	0.68	3.21	0.57	3.05	0.57	3.53	0.61	3.27	0.61	ปานกลาง
5	โรงเรียนมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง	3.41	0.54	3.24	0.60	3.05	0.38	3.46	0.43	3.29	0.49	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลำดับ	การพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการ	P		D		C		A		รวม		ระดับ
		(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	
6	การจัดระบบการบริหารงานทำให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านบุคลากรและการปฏิบัติงาน	4.53	0.65	3.20	0.60	3.25	0.49	3.45	0.49	3.61	0.56	มาก
7	การจัดระบบบริหารงานช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน	3.45	0.62	3.31	0.71	3.39	0.60	3.29	0.45	3.36	0.60	ปานกลาง
8	โรงเรียนจัดกิจกรรมด้านโภชนาการโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนมากกว่ากำไร	3.54	0.58	2.50	0.60	3.00	0.72	3.00	0.75	3.01	0.66	ปานกลาง
9	โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และส่งเสริมด้านโภชนาการของนักเรียน	3.41	0.75	3.20	0.69	3.05	0.73	3.16	0.73	3.21	0.73	ปานกลาง
10	กิจกรรมด้านโภชนาการของโรงเรียนทำให้นักเรียนมีภาวะโภชนาการ สุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	3.19	0.78	3.08	0.73	3.19	0.69	3.30	0.71	3.19	0.73	ปานกลาง
รวม		3.36	0.63	3.21	0.58	3.21	0.58	3.00	0.55	3.20	0.51	ปานกลาง
		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		

จากตารางที่ 6 พบว่า การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล เอกชน ด้านการพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D.= 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ข้อ และปานกลาง จำนวน 9 ข้อ โดยการจัดระบบการบริหารงานทำให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านบุคลากรและการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.61$, S.D.=0.56) รองลงมา ได้แก่ การจัดระบบบริหารงานช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.36$, S.D.= 0.60) และการปฏิบัติงานโภชนาการเป็นไปตามแผนที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.85$, S.D.= 0.37)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการอย่าง
มีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการตรวจสอบติดตามผลการบริหารงาน
โภชนาการ

(n=14)

ลำดับ	การตรวจสอบติดตามผล การบริหารงานโภชนาการ	P		D		C		A		รวม		ระดับ
		(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	
1	โรงเรียนดำเนินการตรวจสอบ การปฏิบัติงานโภชนาการอย่าง เป็นระบบ	3.10	0.41	2.85	0.30	2.80	0.35	2.93	0.42	2.90	0.37	ปาน กลาง
2	ครูมีส่วนร่วมในการกำหนด วิธีการตรวจสอบการปฏิบัติ งานโภชนาการของโรงเรียน	2.95	0.67	2.03	0.73	2.15	0.63	2.01	0.57	3.29	0.65	ปาน กลาง
3	โรงเรียนจัดทำเครื่องมือการ ตรวจสอบ	3.50	0.54	3.39	0.42	3.63	0.38	3.49	0.43	3.50	0.44	มาก
4	การตรวจสอบเป็นไปตามแผน และขั้นตอนที่กำหนด	3.12	0.69	3.05	0.60	3.35	0.49	3.25	0.43	3.19	0.55	ปาน กลาง
5	การตรวจสอบเป็นการ ประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงาน ตามแผนที่กำหนด	4.00	0.54	3.89	0.73	3.00	0.40	3.08	0.43	3.49	0.53	ปาน กลาง
6	การประเมิน ตรวจสอบทำให้ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างการปฏิบัติงาน	3.54	0.78	3.20	0.77	3.38	0.69	3.49	0.43	3.40	0.67	ปาน กลาง
7	การตรวจสอบทำให้มีข้อมูลที่ เป็นประโยชน์สำหรับการปรับ ปรุงการปฏิบัติงาน	3.40	0.45	2.90	0.49	3.42	0.67	3.24	0.43	3.24	0.51	ปาน กลาง
รวม		3.71	0.61	3.29	0.61	3.14	0.53	3.00	0.55	3.29	0.89	ปาน กลาง
		มาก		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		

จากตารางที่ 7 พบว่า การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาล เอกชน ด้านการตรวจสอบติดตามผลการบริหารงานโภชนาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.29$, S.D.= 0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ข้อ และ ปานกลาง จำนวน 6 ข้อ โดยโรงเรียนจัดทำเครื่องมือการตรวจสอบ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.50$, S.D.=0.44) รองลงมา ได้แก่ การตรวจสอบเป็นการประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผนที่ กำหนด ($\bar{X}=3.49$, S.D.= 0.53) และโรงเรียนดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงานโภชนาการอย่าง เป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.90$, S.D.= 0.27)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับของการบริหารงานโภชนาการอย่าง มีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการประเมินผลการบริหาร งานโภชนาการ

(n=14)

ลำดับ	การประเมินผลการบริหารงานโภชนาการ	P		D		C		A		รวม		ระดับ
		(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	
1	โรงเรียนดำเนินการจัดระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน	3.38	0.75	3.20	0.69	3.25	0.38	3.35	0.42	3.30	0.56	ปานกลาง
2	ครูมีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบและวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงาน โภชนาการ	3.35	0.77	2.55	0.57	3.29	0.38	3.20	0.57	3.10	0.55	ปานกลาง
3	โรงเรียนจัดทำเครื่องมือการประเมินตรวจสอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานโภชนาการ	4.00	0.54	3.28	0.58	3.28	0.49	3.05	0.43	3.40	0.54	ปานกลาง
4	โรงเรียนประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนด	3.44	0.54	3.15	0.58	3.15	0.38	3.20	0.43	3.24	0.51	ปานกลาง
5	โรงเรียนกำหนดการประเมินผลทั้งระหว่างการปฏิบัติงานและหลังการปฏิบัติงาน	4.00	0.50	3.28	0.59	3.44	0.38	3.00	0.43	3.43	0.51	ปานกลาง

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ลำดับ	การประเมินผลการบริหารงานโภชนาการ	P		D		C		A		รวม		ระดับ
		(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	(\bar{X})	(S.D)	
6	โรงเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนด	3.81	0.68	3.40	0.77	3.40	0.58	3.35	0.43	3.49	0.62	ปานกลาง
7	โรงเรียนนำผลการประเมินมาใช้วางแผนในระยะต่อไป	3.12	0.56	3.08	0.60	3.25	0.38	3.28	0.43	3.18	0.49	ปานกลาง
รวม		3.64	0.63	3.36	0.63	3.14	0.53	3.00	0.55	3.29	0.49	ปานกลาง
		มาก		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง		

จากตารางที่ 8 พบว่า การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ด้านการประเมินผลการบริหารงานโภชนาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D.= 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยโรงเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามเป้าหมาย และมาตรฐานที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.49$, S.D.=0.62) รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนกำหนดการประเมินผลทั้งระหว่างการปฏิบัติงาน และหลังการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.43$, S.D.= 0.51) และครูมีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบและวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงาน โภชนาการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.10$, S.D.= 0.55)

ตอนที่ 3 แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน พบว่า ผู้บริหารให้แนวทางเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชุม เพื่อวางแผนงานโภชนาการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบและวิธีปฏิบัติให้ชัดเจน จัดนิทรรศการ เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการเลือกรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ เช่น การใช้สื่อเป็นปัจจัยนำเสนอ เพื่อเป็นการจูงใจ ควรดูแลเอาใจใส่การรับประทานอาหารของเด็กอย่างใกล้ชิดโดยการติดตามการจัดทำอาหารของแม่ครัว จัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ ตามหลักโภชนาการส่งถึงผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ตระหนักและเอาใจใส่ในการเลือกสรรสิ่งที่มีประโยชน์ให้แก่เด็กนักเรียนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน และ 2) แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 โรงเรียน รวม 42 ฉบับ ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูโภชนาการ โดยได้รับเอกสารกลับคืนมาครบทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การสังเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริง สามารถนำไปใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์กับการบริหารงานโภชนาการ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปผลเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามระบบคุณภาพ พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน พบว่า โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชุมเพื่อวางแผนงานโภชนาการ กำหนดหน้าที่รับผิดชอบและวิธีปฏิบัติให้ชัดเจน จัดนิทรรศการเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จัก การเลือกรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ เช่น การใช้สื่อเป็นปัจจัยนำเสนอเพื่อเป็นการจูงใจ ควรดูแลเอาใจใส่การรับประทานอาหารของเด็กอย่างใกล้ชิดโดยการติดตามการจัดทำอาหารของแม่ครัว จัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ ตามหลักโภชนาการส่งถึงผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ตระหนักและเอาใจใส่ในการเลือกสรรสิ่งที่มีประโยชน์ให้แก่เด็กเรียนมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงสามารถนำไปใช้พัฒนาให้เกิดประโยชน์กับการบริหารงานโภชนาการ สามารถอภิปรายผลเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชนโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง อาจสืบเนื่องมาจากการบริหารงานโภชนาการในด้านต่างๆ ยังไม่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้บริหารและครูเท่าที่ควร อันจะมีผลโดยตรงต่อสุขภาพของนักเรียนที่ได้รับคุณค่าไม่ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ ซึ่งกระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย เสนอแนวทางว่าโรงเรียนต้องตระหนักถึงความสำคัญด้านการบริการอาหารและโภชนาการเพื่อสุขภาพของนักเรียน เพราะอาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับร่างกาย โดยเฉพาะในวัยเติบโตของเด็ก ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งของมนุษย์ ถ้าหากเด็กได้รับอาหารที่ไม่มีคุณค่าเพียงพอ ร่างกายเด็กจะขาดแคลนสารอาหารที่ควรจะได้รับ และยิ่งถ้าได้รับอาหารที่ไม่สะอาดไม่ปลอดภัยย่อมทำให้ร่างกายเจ็บป่วยได้ ในความเป็นจริงงานทุกด้านภายในสถานศึกษาล้วนแล้วแต่มีความสำคัญทั้งสิ้นที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะสภาพร่างกายของนักเรียน ซึ่งการที่จะพัฒนานักเรียนให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะ มีร่างกายที่เจริญเติบโตสมวัย จำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาให้ควบคู่ไปกับสุขภาพอนามัยของผู้เรียนดังที่ โรบิน (Robin) ศึกษา พบว่า การบำรุงรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ต้องได้รับอาหารและโภชนาการที่ถูกต้องและมีคุณค่าอาหารสูง มีความสมดุลทั้งสารอาหารครบทุกหมู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพิถีพิถัน ในการบริโภคอาหารที่มีคุณค่า และควรเพิ่มอาหารส่งเสริมสุขภาพและผู้ดำเนินการด้านการบริการอาหารต้องเป็นผู้มีความรู้ด้านอาหารโภชนาการระดับมืออาชีพ โดยเฉพาะโรงเรียนควรให้ความสนใจและห่วงใยด้านการบริการอาหารและโภชนาการแก่นักเรียนเป็นพิเศษ

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การวางแผนโภชนาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะสถานศึกษาได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของนักเรียนเพื่อจัดทำแผนงานไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดแผนกลยุทธ์ตามแนวปฏิบัติด้านโภชนาการ กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีการกำหนดวิธีการและขั้นตอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและนโยบายตลอดถึงแนวปฏิบัติด้านโภชนาการโดยมีการจัดทำเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบมาตรฐานและวิธีการปฏิบัติงานโภชนาการที่ชัดเจน เช่น การวางแผนนโยบายในการสร้างแรงบันดาลใจให้เด็กได้หันมาสนใจเกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ครบ ทั้ง 5 หมู่ โดยการนำเสนอทางสื่อ เช่น สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งอาจมีส่วนทำ

ให้เด็กหันมาให้ความสำคัญต่อการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นารีรัตน์ บุญลักษณ์ ที่ศึกษาการเปรียบเทียบการบริโภคผักและผลไม้ และพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียน ก่อนและหลังการใช้สื่อ ผลการวิจัย พบว่า เด็กวัยก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการบริโภคผักและผลไม้เพิ่มมากขึ้นทุกสัปดาห์ตลอดการศึกษา ส่วนพัฒนาการด้านสติปัญญา พบว่า มีผลการทดสอบความสามารถด้านสติปัญญาหลังการใช้สื่อมากกว่าก่อนการใช้สื่อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานโภชนาการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเป็นเพราะสถานศึกษาไม่อาจตอบสนองการวางแผนที่ตั้งไว้ให้บรรลุเป้าหมายได้ กล่าวคือ สถานศึกษาอาจยังไม่ได้ดำเนินงานชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้ด้านโภชนาการ การฝึกอบรมก่อนนำมาปฏิบัติจริง การปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการ ตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนดตลอดถึงขาดการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโภชนาการ ซึ่งในความเป็นจริงผู้บริหารต้องดูแลเอาใจใส่อย่างยิ่งโดยแต่งตั้งบุคลากรผู้รับผิดชอบหน้าที่โดยตรง ดังที่ กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย เสนอว่า สถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลระบบบริการอาหารในโรงเรียน อาจประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่ายในโรงเรียนเพื่อให้การดูแลคุณภาพของการดำเนินงานครอบคลุม ทุกด้าน ตลอดจนทำโครงการและวางแผนแก้ปัญหาให้เป็นไปโดยสะดวก บุคคลซึ่งควรพิจารณาให้เป็นคณะกรรมการพัฒนาระบบบริการอาหารในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายโภชนาการ ผู้ประกอบอาหาร หัวหน้าฝ่ายอนามัยโรงเรียน ครูผู้ดูแลโรงอาหาร

2. เมื่อพิจารณาตามระบบบริหารคุณภาพ พบว่า ในบรรดาการบริหารงานโภชนาการ ทั้ง 5 ด้าน ปรากฏว่ามีการวางแผนอยู่ระดับมากเพียงด้านเดียว ส่วนการปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุง อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าสถานศึกษามีการวางนโยบายไว้อย่างชัดเจนในการปฏิบัติงานโภชนาการ เนื่องจากสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการวางแผน เพราะการวางแผนเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการปฏิบัติงาน การดำเนินงานใดๆ ให้บรรลุเป้าหมายได้ต้องมีการวางแผนเพื่อเป็นแนวทางให้ประสบความสำเร็จเพราะมีการจัดวางแผนการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ แต่อาจเพราะบุคลากรที่จะสานต่อนโยบายนั้นยังไม่เพียงพอ หรือมีการประสานงานกันภายในองค์กรอย่างไม่ต่อเนื่อง ซึ่งในความเป็นจริง ถ้าผู้บริหารให้ความสนใจต่อการบริหารโภชนาการอย่างต่อเนื่องด้วยการขับเคลื่อนให้บุคลากรดำเนินการตามนโยบายที่ตั้งไว้อย่างจริงจัง โดยจำแนกหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ อาจทำให้การบริหารงานโภชนาการเกิดประสิทธิภาพได้ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพของนักเรียน ดังที่ กระทรวง

สาธารณสุข กรมอนามัยเสนอไว้ว่า การบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้นงานบริการเป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งงานบริการประกอบด้วยการวางแผนงานบริการ การจัดบริการด้านสาธารณูปโภค การจัดบริการน้ำดื่ม น้ำใช้ การจัดบริการโภชนาการ การจัดบริการสุขภาพอนามัย ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องบริหารงานโภชนาการ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนตามนโยบายของรัฐบาลที่จะสร้างหลักประกันสุขภาพ โดยเน้นโรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นเป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียน บุคลากรในโรงเรียนรวมทั้งครอบครัว และสมาชิกในชุมชน

3. แนวทางการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน โดยได้เสนอแนวทางการบริหารงานโภชนาการภายในโรงเรียนคือ โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชุมเพื่อวางแผนงานโภชนาการ กำหนดหน้าที่รับผิดชอบและวิธีปฏิบัติให้ชัดเจน จัดนิทรรศการเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการเลือกรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ เช่น การใช้สื่อเป็นปัจจัยนำเสนอเพื่อเป็นการจูงใจ ควรดูแลเอาใจใส่การรับประทานอาหารของเด็กอย่างใกล้ชิดโดยการติดตามการจัดทำอาหารของแม่ครัว จัดทำเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ ตามหลักโภชนาการส่งถึงผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ตระหนักและเอาใจใส่ในการเลือกสรรสิ่งที่มีประโยชน์ให้แก่เด็กเรียนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการทำงานในสถานศึกษาควรที่จะให้การสนับสนุนงานโภชนาการอย่างจริงจัง เพื่อให้เด็กได้มีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์และสามารถศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีความสุข ซึ่งกระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย พบว่า โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัว การที่จะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีทัศนคติที่ดีมีประสิทธิภาพ นอกจากประสิทธิภาพทางการศึกษาแล้วทางโรงเรียนต้องตระหนักถึงความสำคัญด้านการบริการอาหารและโภชนาการเพื่อสุขภาพของนักเรียน อีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชนด้านการปฏิบัติ งานโภชนาการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญอบรมให้ข้อมูลเกี่ยวผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้การปฏิบัติงานโภชนาการเป็นไปตามวิธีการและขั้นตอนที่ถูกต้อง
2. ผู้บริหารควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อเร่งแก้ไขการปฏิบัติงานโภชนาการที่เป็นปัญหา 3 ประการ คือ ขาดการประสานงานจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

เกี่ยวข้อง คุณค่าทางอาหารไม่ถูกต้องตามหลักโภชนาการเพียงแต่เป็นไปตามค่านิยมและการแก้ไขปัญหาไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ด้วยการสร้างความเข้าใจจากผู้ร่วมงานให้ทราบถึงแนวทางปฏิบัติพร้อมระดมสติปัญญาจากหลายฝ่าย เพื่อแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3. สถานศึกษาควรร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อจัดนิทรรศการอาหารเพื่อสุขภาพ แก่ครู นักเรียน ชุมชน เป็นต้นพร้อมทั้งศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาต่อไป ซึ่งอาจเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และอาจเป็นสิ่งกระตุ้นให้ครูโภชนาการได้ปฏิบัติงานด้านโภชนาการภายในโรงเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งจะมีส่วนทำให้การปฏิบัติงานโภชนาการภายในโรงเรียนสูงยิ่งขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพของนักเรียน อันเป็นบ่อเกิดแห่งการเสริมสร้างชุมพลังแห่งกำลังกายและสติปัญญาต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความคิดเห็นผู้ปกครองและชุมชนต่อโภชนาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1

2. ควรศึกษาบทบาทการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานโภชนาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงสาธารณสุข. กรมอนามัย. คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.

กระทรวงสาธารณสุข. กรมอนามัย. คู่มือการดำเนินงานเฝ้าระวังทางสุขภาพิบาลอาหารในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.

กระทรวงสาธารณสุข. กรมอนามัย. กองสุขภาพิบาลอาหาร. คู่มือการดำเนินงานเฝ้าระวังทางสุขภาพิบาลอาหารในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.

กระทรวงสาธารณสุข. กรมอนามัย. กองสุขภาพิบาลอาหาร. คู่มือการดำเนินงานเฝ้าระวังทางสุขภาพิบาลอาหารในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ .กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.

กมลวรรณ ลูกเสือ. “สภาพและปัญหาการจัดบริการอาหารและโภชนาการแก่เด็กวัยอนุบาลของโรงเรียน”.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2544

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โภชนาการสำหรับเด็ก [Online]. Accessed 4

March 2006, Available from [http://www.horapa.com/content.php?Category=](http://www.horapa.com/content.php?Category=Kidsfood&No=471)

Kidsfood&No=471.

คำปุ่น จันโนนม่วง. “แบบแผนการบริโภคและคุณค่าทางโภชนาการของอาหารว่าง ระหว่างเด็กขาดสารอาหารและเด็กปกติ อายุ 2-6 ปี ในจังหวัดร้อยเอ็ด”.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล , 2546.

ฐิติพร เทียรชนิธิกุล. “ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของครอบครัวกับภาวะโภชนาการของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลแพะ “.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.

ณัฐฐิณี ทิพย์ธรรม. “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้โภชนาการและการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดของนักเรียน โรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงใหม่”.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

นารีรัตน์ บุญลักษณ์. “การเปรียบเทียบการบริโภคผักและผลไม้ และพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กวัยก่อนเรียน ก่อนและหลังการใช้สื่อ”.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

เบญญาภา กาลเข้ว่า. “ความมั่นคงทางด้านอาหารและภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียนในครัวเรือนยากจน ในเขตพื้นที่ยากจน ของตำบลวังหินลาด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น”.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.

พนม พงษ์ไพบูลย์. “มองการศึกษาขั้นพื้นฐานไทยก่อนถึงปี 2000”.วารสารปฏิรูปการศึกษา 1, 8 (มกราคม 2542): 8–12.

พุทธชาติ นาคเรือง. “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีภาวะโภชนาการเกินมาตรฐานในโรงเรียน”.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

มัลลิกา ต้นสอน. การจัดการยุคใหม่. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2544.

รุ่งทิพย์ มั่นคง. “การปฏิบัติงานตามกิจกรรมเฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีของอาสาสมัครสาธารณสุข อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม.”วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542.

รอบบิลส์และคัลเตอร์. (Robbins and Goulter). Management. ใน วิรัช สงวนวงศ์วาน แปล. กรุงเทพฯ : เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า จำกัด, 2546.

วีราภรณ์ พุทรวงศ์. “การรับรู้ทางโภชนาการและการจัดเตรียมอาหารของผู้ปกครองให้กับเด็กระดับอนุบาล”.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

สิริมนต์ ชายเกตุ. “การสำรวจภาวะโภชนาการในเด็กวัยเรียน ตำบลปากพลี อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก”.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8. กรุงเทพฯ: อรรถพลการพิมพ์, 2544.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: อรรถพลการพิมพ์, 2545.

สนอง สกุลพราหมณ์ และ พิเชิต สกุลพราหมณ์. อนามัยโลก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สานมิตร, 2542.

หทัย ชิตานนท์. การส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ [online]. เข้าถึงเมื่อ 18 กรกฎาคม 2546. เข้าถึงจากโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ <http://hps.anamai.moph.go.th/idca.htm>.

ภาษาอังกฤษ

Best, John W. Research in Education. New York: Prentice, Ine., 1970.

Bovee Courtl et.al. Management. New York : McGraw-Hill. 1993.

Caputo,A. and other. Udernutrition in Benin an analysis based on graphical models
.Soc Sci Med,2003),56.

Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3rd ed. New York: Harper & Row
Publisher, 1974.

Eriksson, J.G and other, Catch – upgrowth in childhood and death from coronary heart
Disease. Logitudinal study, BMJ, 1999.

Hughes, J.M. and other. Trends in growth in England and Scotland .New York: Arch Dis
Child, 1997.

Likert, Rensis. อ้างถึง ใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ฟิงเกอร์ปรีนแอนด์มีเดียร์, 2538.

Magnus, Pyke. Nutrition. Great Britain : The English University , 1975.

Robins, Harris D. Nutrition in Catering. Heinemann : London, 1985.

Stephen P. Robbins and other. Management. 7th ed .New jersey : Pretice Hall, 2002.

Troiano, R.P and other. “Overweight prevalence and trends for children and adolescents”
The national health and nutrition Examination Suvery. New York:: Arch Pediatr
Adolesc Med, 1991.

Waterlow, J.C. the assessment and classification of protein-energy malnutrition in
children .(Life skills Education in schools Geneva: Division of Mental Health, 1998.

Whyte, Robwet Orr. Rural Nutrition in Monsoon Asia. London : Oxford University , 1977.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่ ศบ 0502.203.2/ ก 024

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

30 มกราคม 2550

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

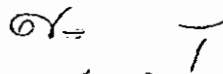
เรียน (ตามรายละเอียดรายชื่อที่แนบ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วยนางวิมลจิต ชิวภาณูณา รหัส 46252517 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำ
สารนิพนธ์ เรื่อง "การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน"

ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา ไคร้ขอความอนุเคราะห์จากท่านตรวจสอบ
ความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมกับหนังสือนี้ ทั้งนี้ภาควิชาฯ ขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.ศรียา สุขทานิช)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์ / โทรสาร 0 3421 9136

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. ดร.ราชศักดิ์ จิตรพันธ์
 วุฒิการศึกษา ปริญญาเอกเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนสายประสิทธิ์พาณิชยการ
2. นางยุวดี ทองยี่สุน
 วุฒิการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต การวัดผลและประเมินผล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ตำแหน่ง หัวหน้างานวิจัยและประเมินผล โรงเรียนภัทรญาณวิทยา
3. นายยุทธ โตคติเทพย์
 วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร
 ตำแหน่ง ฝ่ายนิเทศและประเมินผล เขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2
4. นายชาญชัย ชาญฤทธิ์
 วุฒิการศึกษา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา
 ตำแหน่ง คณะกรรมการงานโภชนาการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย
5. นายสมชาย มียินดี
 วุฒิการศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองเสือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ข
หนังสือขออนุญาตทดลองเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ที่ ศธ 0502.203.2/ค ๑๒๙

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

๖๑ มกราคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนช่างครุฑคอนแวนต์ ธนบุรี กรุงเทพมหานคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นางวิมลจิต ชิวกาญจนา รหัส 46252517 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำ
การนิพนธ์ เรื่อง “การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน”

ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา ขอขออนุญาตขอให้นางวิมลจิต ชิวกาญจนา
ทำการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในสถานศึกษาของท่าน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการ
วิจัยกลุ่มตัวอย่าง ภาควิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.เวริษา สุขหามิข)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์ / โทรสาร 0 3421 9136

รายชื่อโรงเรียนสำหรับทดลองเครื่องมือ จังหวัดราชบุรี

1. โรงเรียนช่างตาครูสุคนธ์
2. โรงเรียนสายประสิทธิ์วิทยา
3. โรงเรียนประสาทวุฒิ
4. โรงเรียนปัญญาวิทยา
5. โรงเรียนจรรยาพร
6. โรงเรียนนฤมลทิน
7. โรงเรียนสละเวชวิทยา
8. โรงเรียนรุจิโรจน์
9. โรงเรียนประสาทวิทยาอนุชน
10. โรงเรียนศุภวรรณ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ค
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Reliability analysis scale (alpha)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
X1	153.2333	173.9092	.4188	.9597
X2	153.3667	171.8954	.4596	.9596
X3	153.5667	171.8402	.5281	.9591
X4	153.6333	173.2747	.3362	.9606
X5	153.4333	169.9782	.5960	.9587
X6	153.3333	170.8506	.5787	.9588
X7	153.3667	169.6885	.6655	.9583
X8	153.4333	166.9437	.7255	.9579
X9	153.2000	175.9586	.2661	.9605
X10	153.4000	171.9724	.5880	.9588
X11	153.5667	172.8057	.4600	.9595
X12	153.5667	173.4954	.4736	.9594
X13	153.3667	170.4471	.6976	.9582
X14	153.4000	169.0069	.7232	.9580
X15	153.3000	169.6655	.7450	.9579
X16	153.3333	170.3678	.6954	.9582
X17	153.5333	170.6023	.5958	.9587
X18	153.4667	168.8782	.6185	.9586
X19	153.2667	170.9609	.6430	.9585

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สงขลา

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
X20	153.2000	170.0966	.7166	.9581
X21	153.2333	170.5989	.5927	.9587
X22	153.2667	168.8920	.6405	.9584
X23	153.3333	167.4713	.6247	.9587
X24	153.3667	171.2747	.4986	.9594
X25	153.2000	172.0966	.5612	.9589
X26	153.3667	167.2747	.8360	.9573
X27	153.4667	169.1540	.7424	.9579
X28	153.4667	167.2920	.6599	.9584
X29	153.3667	168.0333	.7046	.9580
X30	153.4667	167.8437	.7494	.9577
X31	153.2000	172.0966	.5612	.9589
X32	153.3667	167.2747	.8360	.9573
X33	153.4667	169.1540	.7424	.9579
X34	153.4667	167.2920	.6599	.9584
X35	153.3667	168.0333	.7046	.9580
X36	153.4667	167.8437	.7494	.9577

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 36

Alpha = .9597

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

มีนาคม 2550

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ด้วย นางวิมลจิต ชิวภาฉายา นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การบริหาร
โภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้ปฏิบัติงานโภชนาการโรงเรียน ในโรงเรียนของท่าน เพื่อประกอบ
การทำสารนิพนธ์ ในการนี้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรด
แจ้งผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้ปฏิบัติงานโภชนาการทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
ให้แก่ นักศึกษาคือกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขอแสดงความนับถือ

อนันต์ งาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะสังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.0-3421-8788 , 0-3424-3435

รายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดนครปฐม

1. โรงเรียนอนุบาลไผทวิทยา
2. โรงเรียนอนุบาลสุธีธร
3. โรงเรียนอนุบาลจันทร์สว่างกุล
4. โรงเรียนอนุบาลศิริวรรณ
5. โรงเรียนอนุบาลเสริมปัญญา
6. โรงเรียนบำรุงวิทยา
7. โรงเรียนสว่างวิทยา
8. โรงเรียนบอสโกพิทักษ์
9. โรงเรียนเจริญศิลป์วิทยา
10. โรงเรียนอำนวยการวิทย์นครปฐม
11. โรงเรียนเพ็ญศิริ
12. โรงเรียนธรรมมาพิสมัย
13. โรงเรียนราชบุรีบำรุงวิทยา
14. โรงเรียนสหบำรุงวิทยา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับ การวิจัย เรื่อง การบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียนอนุบาลเอกชน ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของท่านมีค่าอย่างยิ่งต่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษานครปฐม จึงขอความกรุณาจากท่านตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริงซึ่งคำตอบจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานโภชนาการอย่างมีคุณภาพของโรงเรียน

อนุบาลเอกชน

ขอขอบคุณในความร่วมมือน้อย่างยิ่ง

นางวิมลจิต ชีวกาญจนา

นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

กรุณาเขียนเครื่องหมาย ลงในช่อง และแสดงความคิดเห็นตามความจริงที่ปรากฏ

1.1 เพศ

ชาย.

หญิง

1.2 อายุ

21 – 30 ปี

31 – 40 ปี

41 – 50 ปี

50 ปี ขึ้นไป

1.3 ระดับทางการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

สูงกว่าปริญญาโท

1.4 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

1 – 5 ปี

6 – 10 ปี

11 – 15 ปี

15 ปี ขึ้นไป

1.5 การอบรมด้านโภชนาการ

1 – 2 ครั้ง

3 – 4 ครั้ง

5 ครั้ง ขึ้นไป

ตอนที่ 2 การบริหารงานโชนาการของโรงเรียน

คำชี้แจง กรณณาเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างตามระดับสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏ

ข้อ	การบริหารงานโชนาการของโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ ด้านการวางแผน (P)					ระดับการปฏิบัติด้าน การปฏิบัติ (D)					ระดับการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ (C)					ระดับการปฏิบัติ ด้านการปรับปรุง (A)				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
การวางแผนโชนาการ																					
1	โรงเรียนมีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนกลยุทธ์และแนวปฏิบัติ ด้านโชนาการ																				
2	โรงเรียนกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน โชนาการ																				
3	มีการกำหนดวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานโชนาการเพื่อให้ บรรลุเป้าหมายและนโยบาย																				
4	โรงเรียนมีแผนงาน โครงการ และการจัดกิจกรรม ด้านโชนาการที่ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์																				
5	โรงเรียนกำหนดมาตรฐานวิธีการปฏิบัติงานโชนาการที่ชัดเจน																				
6	มีการจัดทำเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ																				

ข้อ	การบริหารงานโภชนาการของโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ ด้านการวางแผน				ระดับการปฏิบัติด้าน การปฏิบัติ				ระดับการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ				ระดับการปฏิบัติ ด้านการปรับปรุง			
		(P)				(D)				(C)				(A)			
การปฏิบัติงานโภชนาการ																	
7	มีการศึกษาและจัดทำข้อมูลด้านโภชนาการที่เป็นปัจจุบัน																
8	มีการศึกษาหาความรู้ด้านโภชนาการ																
9	มีการฝึกอบรมด้านโภชนาการก่อนนำมาปฏิบัติจริง																
10	การปฏิบัติงานโภชนาการเป็นไปตามแผนงานและโครงการ																
11	การปฏิบัติงานโภชนาการเป็นไปตามวิธีการและขั้นตอนที่กำหนด																
12	มีการเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานโภชนาการ																
การพัฒนาส่งเสริมการบริหารงานโภชนาการ																	
13	การปฏิบัติงานโภชนาการเป็นไปตามแผนที่กำหนด																
14	มีการศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโภชนาการ																
15	โรงเรียนดำเนินการจัดระเบียบการบริหารงานด้านโภชนาการที่ชัดเจน																

